

kehitys utveckling

TOUKOKUU 2.2017

KUIVUUTTA PAKOOK

Nälkä ja konfliktit ajavat ihmiset liikkeelle Afrikan sarvessa. Monet heistä kerääntyvät entuudestaan täysille pakolaisleireille, kuten Kenian Kakumaan. Leirillä elämä on rakennettava uusiksi.

Alle puolet myanmarilaisista lapsista päättää peruskoulunsa. Varhaiskasvatus vähentää koulupudokkuutta, mutta arviolta vain joka neljäs lapsi käy esikoulua. Yangonissa Thingangyunin opettajankoulutuslaitoksen esikoulussa oppilaat syövät omia eväitään opettajien avustuksella.

KUVA LIISA TAKALA

4 MAAILMAN MAKASIINI

11 PÄÄKIRJOITUS

12 KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ YKSITYISELLÄ RAHALLA
Suomi on lisännyt sijoitusmuotoista tukea kehitysmaiden yksityissektorille. Nyt kehitysrahoituslaitoksilta vaaditaan entistä enemmän avoimuutta ja tuloksia.

18 KENIA: HOTELLI, LÄÄKKEITÄ JA TUULIVOIMAA
Kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin sijoituksilla luodaan työpaikkoja ja uusiutuvaa energiaa Afrikkaan.

20 KENIA: ÖISIN TULEE PELKO
Tuhannet eteläsudaniilaiset pakenevat sotimista ja nälkää Keniaan. Väkivallan pelko ei väisty edes pakolaisleirillä.

26 SADETTA ODOTTELLESSA
Yli 40 miljoonaa ihmistä Afrikan sarvessa, Nigeriassa ja Jemenissä tarvitsee ruoka-apua. Kuivuuden lisäksi humanitaarista kriisiä kärjistävät aseelliset konfliktit.

28 TILAUKSESSA UUSIA ROKOTTEITA
Miljoonat lapset kuolevat vuosittain tartuntatauteihin, joihin vasta kehitetään rokotetta. Työ on kallista ja hankalaa, koska helpot rokotteet on jo keksitty.

32 PALESTINSKA OMRÅDENA: VÄSTBANKEN TORKAR OCH DRUNKNAR I SOPOR
I juni har den israeliska ockupationen av palestinska Västbanken pågått i 50 år, med negativa konsekvenser för såväl människor, djur som natur.

36 MYANMAR: MUUTOS LÄHTEE OPETTAJISTA

Myanmarin hallitus haluaa uudistaa koulutusjärjestelmän. Yksi tärkeimmistä tehtävistä on nykyaikaistaa opettajankoulutus.

46 LUONNON PUOLUSTAJA
Professori Eeva Furman on työskennellyt luonnon monimuotoisuuden puolesta kaksi vuosikymmentä.

50 PINNALLA
Kansalaisyhteiskunnan tila kapenee kaikkialla maailmassa.

52 VAPAALLA
Yhä useampi afrikkalainen kulkee netti taskussaan.

56 SUOMI TEKEE

57 SUOMI TUKEE

58 TULIAISET
Salla Eilola oppi Keniassa ymmärtämään, mitä eriarvoisuus on.

59 SARJAKUVA

”Kestävä kehitys lähtee kohtuullisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Jokaisen toimeentulevan ihmisen pitäisi ajatella, miten voisi kuluttaa vähemmän luonnonvaroja, jotta niitä säästyisi myös köyhille ihmisille ja tuleville sukupolville”, sanoo professori Eeva Furman, joka kuuluu YK:n kestävän kehityksen raporttia valmistelemaan työryhmään.

S. 46

Politiikkaa naisten terveydellä

Yhdysvallat vähentää rahoitustaan seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluilta, vaikka niitä tarvitaan maailmassa enemmän kuin koskaan.

HETI ENSITÖIKSEEN presidentti Donald Trump päätti kieltää Yhdysvaltain rahoituksen ulkomaisilta järjestöiltä, jotka tarjoavat aborttineuvontaa. Samoin olivat päättäneet kolme edellistä republikaani-presidenttiä.

Uutta on se, että kieltö ei rajoitu vain seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita tarjoaviin järjestöihin. Myös muille terveystoimijoille Yhdysvaltain rahoituksen ehtona on, että ne eivät jaa tietoa abortista.

Kansainvälinen Pelastakaa Lapset -järjestö on jo allekirjoittanut sitoumuksen.

”Tämä on periaatteellinen kysymys ja vastoin monien toimijoiden arvopohjaa. Vain konservatiivisimmat järjestöt allekirjoittavat sitoumuksen”, sanoo neuvonantaja **Leena Akatama** ulkoministeriön kehityspoliittiselta osastolta.

On mahdollista, että Yhdysvallat epäi rahoituksensa myös hiv/aidsin vastaiselta työltä. YK:n väestörahasen UNFPA:n tuki on jo lakkautettu.

Muut valtiot pyrkivät täyttämään Yhdysvaltain jättämää rahoitusaukkoa. Alankomaiden She decides -aloite on jo kerännyt merkittäviä rahoitussitoumuksia tyttöjen ja naisten terveyden tukemiseksi.

Myös Suomi ohjasi maaliskuussa

Lääkäri Sona kertoo naisille ehkäisymenetelmistä Marie Stopesin klinikalla Pohjois-Afganistanissa.

20 miljoonaa euroa seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin.

HUOMIO KRIISIALUEISIIN

Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita tarvitaan yhä enemmän etenkin konfliktialueilla.

Esimerkiksi Afganistanissa Suomi tukee Marie Stopes International -järjestön toimintaa.

”Tarjosimme viime vuonna lähes puolelle miljoonalle ihmiselle perhesuunnittelupalveluita”, kertoo järjestön Afganistanin johtaja **Farhad Javid**.

Afganistan on yhä yksi maailman vaarallisimmista maista saada lapsia, vaikka äitikuolleisuus pieneneekin. Naiset synnyttävät liian varhain ja usein, mikä on heille merkittävä terveysriski. Maaseudulla avioliitot solmitaan kuitenkin nuorena, eivätkä naiset itse saa päättää raskautsiensa ajankohdasta ja määrästä.

”Usein anopit päättävät perheiden lapsiluvusta”, Javid kertoo.

Järjestö pyrkiikin vakuuttamaan anopit siitä, että minään kannattaa pitää taukoa raskauksien välillä. Se parantaa perheen hyvinvointia.

”JOS NAISET EIVÄT SAA PÄÄTTÄÄ KEHOSTAAN, MUUTKAAN TASA-ARVOTAVOITTEET EIVÄT TOTEUDU.”

Järjestön naisklinikkoilla työskentelee vain naisia, joten niissä käyminen on kulttuurisesti hyväksyttävää perinteisilläkin alueilla. Myös puoliset saavat koulutusta naisten terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

”Rahoituksen turvin pelastamme naisten ja tyttöjen henkiä. Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut parantavat etenkin naisten ja lasten mahdollisuuksia kouluttautua”, Javid muistuttaa.

”Jos naiset eivät saa päättää kehostaan ja perhemuodostaan, muutkaan tasa-arvotavoitteet eivät toteudu”, Leena Akatama lisää.

PIA LAINE

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

SUOMI

Lähes miljardilla kehitysyhteistyötä

SUOMI käytti kehitysyhteistyöhön 956 miljoonaa euroa vuonna 2016, selviää Suomen kehitysyhteistyön ennakkotiedoista. Osuus oli 0,44 prosenttia bruttokansantulosta.

Summasta 40 prosenttia eli 382 miljoonaa euroa ohjattiin monenkeskisille toimijoille, kuten Euroopan unionille, YK-järjestöille ja Maailmanpankkiryhmälle.

Suomen suurimmat kumppanimaat olivat Afganistan, Nepal, Etiopia ja Tansania.

Kehitysyhteistyöksi laskettavien menojen määrä laski 18 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna. Ulkoministeriön hallinnoiman, niin sanotun varsinaisen kehitysyhteistyön määrä väheni 30 prosenttia. Monenkeskisestä kehitysyhteistyöstä leikattiin 60 prosenttia ja kansalaisjärjestöiltä 39 prosenttia.

Humanitaarisen avun osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä nousi 14 prosenttiin.

Muut julkisen kehitysyhteistyön erät kasvoivat 50 prosenttia. Näitä olivat muun muassa kehitysyhteistyöksi laskettavat pakolaisten vastaanoton kulut. Ne olivat 118 miljoonaa euroa eli 12 prosenttia Suomen kaikesta kehitysyhteistyöstä.

Vuonna 2016 finanssijoituksiin tehdyt lisäkohdennukset, kuten kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin pääomittaminen, eivät ehtineet vaikuttaa toteutuneisiin maksatuksiin.

EUROOPAN UNIONI

KANSALAISET HALUAVAT AUTTAA KEHITYSMAITA

89 PROSENTTIA Euroopan unionin kansalaisista pitää kehitysmaiden auttamista tärkeänä, ilmenee uusimmasta Eurobarometri-kyselystä. Osuus on sama kuin viime vuonna.

Ruotsissa väitettä kannattaa 98 ja Suomessa 93 prosenttia vastaajista.

Kansalaisten enemmistö pitää köyhyyden vähentämistä EU:n kehitysyhteistyön tärkeimpänä tavoitteena. Heidän mielestään köyhyyden vähentäminen edistää myös EU:n omaa etua ja kuuluu sen moraalisiin velvoitteisiin.

75 prosenttia vastaajista haluaa pitää unionin ja sen jäsenvaltioiden

kehitysyhteistyövarat vähintäänkin nykyisellä tasollaan. Kehitysyhteistyön suurimpina ongelmina mainittiin korruptio, kehitysmaiden huono hallinto ja konfliktit.

Euroopan komission Eurobarometri-kysely tehtiin 28 jäsenvaltiossa viime marras-joulukuussa.

SHUTTERSTOCK

KÖYHYYS

SYRJINTÄ KURJISTAA

KAIKISSA maailman maissa on köyhyyttä. Usein se on seurausta syrjinnästä, joka voi perustua rotuun, suku- puoleen tai siirtolaisuuteen, kertoo YK:n Inhimillisen kehityksen raportti.

Suurin syrjitty ryhmä ovat naiset ja tytöt. Naiset ansaitsevat kaikkialla vähemmän kuin miehet. 18 maassa nainen voi tehdä palkkatyötä vain miehen luvalla. (IPS)

Intiassa kastittomat naiset kohtaavat kaksinkertaista syrjintää.

SRI LANKA

KORRUPTIO KIINNOSTAA

SRI LANKASSA tuli helmikuussa voimaan laki kansalaisten ja median oikeudesta saada viranomais tietoa. Lain tarkoitus on lisätä hallinnon läpinäkyvyyttä.

"Kysyimme kansalaisilta, mitä tietoa he haluavat hakea. Kolmannes vastauksista sivusi hallinnon korruptiota. He halusivat tietää virkamiesten omaisuudesta, julkisten kilpailutusten yksityiskohdista tai ministerien palkoista ja muista eduista", kertoo verkkosivusto RTIWire, joka seuraa lain toteutumista.

Informaatiolain toimeenpano on vielä alkutekijöissään, sillä julkisiin laitoksiin pitäisi palkata arviolta jopa 40 000 tiedottajaa. Muutamia tuhansia on jo koulutettu, mutta koko lain toteutukseen on varattu tälle vuodelle vain noin 150 000 euroa. (IPS)

Ihmiskaupan ja prostituution vastainen mielenosoitus Intian Kolkatassa vuonna 2011.

IHMISKAUPPA

Seksi tuottoisinta

ARVIOLTA 21 miljoonaa ihmistä tekee vuosittain orjuuden kaltaista työtä tai kokee äärimmäistä riistoa.

Viime vuonna julkaistu YK:n ihmiskaupparaportti löysi tapauksia 106 maasta. Usein kyse on konfliktialueista, joilla kauppioiden riski jäädä kiinni on olematon. Jäljettävistä ihmiskaupan uhreista 79 prosenttia on naisia ja lapsia.

Human Rights First -järjestö arvioi ihmiskauppioiden ansioiksi 135 miljardia euroa vuodessa. Tuottoisinta on seksikauppa, josta he tienaa liki 90 miljardia. Rakennus- ja kaivosala sekä teollisuus tuottavat 30 miljardia euroa, maa- ja metsätalous sekä kalastus kahdeksan miljardia euroa. Lisäksi kotitaloudet säästävät yli seitsemän miljardia euroa käyttämällä orjatyövoimaa. (IPS)

THELMA MEJIA/IPS

LATINALAINEN AMERIikka

Hondurasilaisen kyläkoulun oppilaat hoitavat omaa kasvimaataan.

RUOKAA KOULUSTA

KOULULAISTEN kuuluu saada päivittäin maukas ja ravitseva ateria, jonka raaka-aineet hankitaan lähiseudun pientuottajilta. Brasiliassa aloitettu kouluruokakampanja innostaa myös muita Latinalaisen Amerikan ja Karibian maita.

Brasiliassa yli 41 miljoonaa opiskelijaa syö vähintään yhden kouluaterian päivässä. Alueen muissa maissa kouluruoasta hyötyy 68 miljoonaa oppilasta. (IPS)

TYÖ

Robotit tulevat

AUTOMAATIO voi viedä jopa 55–85 prosenttia kehitysmaiden työpaikoista, kertoo Oxfordin yliopiston ja Citi-pankin tutkimus. Intiassa vaarantuu 69, Kiinassa 77 ja Etiopiassa 85 prosenttia työpaikoista.

Tulevaisuudessa teollisuus ei välttämättä enää hakeudu halvan työvoiman perässä köyhiin maihin, vaan uudet automatisoidut tehtaat voidaan sijoittaa lähelle markkinoita. Suurimmat häviäjät ovat Kiina, Kaakkois-Aasia ja Latinalainen Amerikka. Hyödyn korjaavat Pohjois-Amerikka, Eurooppa ja Japani.

Tutkimus varoittaa seuraavan sukupolven nousevia talouksia vaikeuksista. Afrikan ja Etelä-Amerikan tehtaat eivät pysty luomaan työpaikkoja samassa mitassa kuin tapahtui Kiinassa ja muualla Aasiassa 1980-luvulla. (IPS)

ZIMBABWE

18 tuntia töitä

"**PÄIVÄNI** alkaa aamuneljältä. Teen tulen, valmistan ruokaa ja haen vettä. Lopun päivän vietän pellolla tai puutarhassa vuodenaikasta riippuen. Askaretta riittää iltakymmenen asti", kertoo zimbabwelainen kuuden lapsen äiti **Tambudzai Zimbudzana, 32.**

Naisten ja tyttöjen palkatonta uurastusta toisten hyväksi pidetään monin paikoin Afrikkaa yhä luonnollisena.

Brittiläinen avustusjärjestö Oxfam pyrkii vahvistamaan Zimbabwen naisten taloudellisia oikeuksia. Työn pohjaksi on koottu tietokanta palkattomasta hoivatyöstä. Se paljastaa, että naiset käyttävät 3–6 kertaa enemmän aikaa hoivatyöhön kuin miehet.

Oxfamin hankkeen vetäjä **Anna Giolitto** haluaa jakaa vastuuta hoivatyöstä miehille, yhteiskunnalle ja työnantajille. Zimbabwen miesten tasa-arvofoorumi Padare kannattaa ajatusta. (IPS)

Zimbabwelainen Charity Ncube kantaa 20 litran vesiastiaa ja lastaan Masvingossa.

SALLY NYAKANYANGA/IPS

NEPAL

KÖYHÄN KORTTI

MONET Nepalin kahden vuoden takaisen maanjäristyksen uhreista ovat jääneet ilman yhteiskunnan tukea, koska heitä ei ole virallisesti määritelty köyhiksi.

Loppukevästä valtion oli määrä alkaa jakaa "köyhän henkilökorttia", joka oikeuttaa tiettyihin sosiaalietuihin. Aluksi kortti oli luvassa 395 000 perheelle 25 alueella, mutta tarkoitus on kattaa vähitellen maan kaikki 75 aluetta. (IPS)

AFRIKKA

Kallista vettä

VAIN JOKA KOLMAS afrikkalainen pääsee vessaan. Puhdasta vettä on tarjolla kahdelle kolmesta.

"Afrikalla ei yksinkertaisesti ole varaa kattavaan vesihuoltoon", sanoo tutkija **Mike Muller** Etelä-Afrikan Wits-yliopistosta.

Vesi- ja viemärihuollon tarjoaminen kaikille maapallon ihmisille vaatisi vuosittain 585 miljardin euron sijoitukset vuoteen 2030 asti, Maailman vesineuvosto laskee. (IPS)

Zimbabwelaisia lapsia vedenhaussa keinokastelukanavalla Matabelemaan Magwessa.

BUSANIBAFANA/IPS

KENIA

MUOVIPUSSIT PANNAAN

KENIA kielsi maaliskuussa muovipussien käytön, valmistuksen ja maahan tuonnin. Päätös tulee voimaan puolen vuoden kuluttua. Kymmenen muuta maata on aiemmin kieltänyt tai rajoittanut muovin käyttöä.

Keniaassa on noin 47 miljoonaa asukasta. YK:n mukaan pelkästään maan ruokakaupoissa jaetaan vuosittain 100 miljoonaa muovipussia, joista aiheutuu suurta tuhoa ympäristölle ja terveydelle. (IPS)

KUUBA

JORGE LUIS BAÑOS/IPS

Kuubassa lapsia hoitavat perinteisesti isoäidit.

Isä ei jää kotiin

KUUBA sääti vuonna 2003 ensimmäisenä Latinalaisen Amerikan maana miehille oikeuden puolen vuoden vanhempainvapaaseen lapsen imetyskauden päätyttyä. Jos vaimo on kuollut tai hylännyt perheen, mies voi pitää vuoden hoitovapaan.

Tilastojen mukaan vain 125 miestä hyödynsi oikeuttaan vapaaseen vuosina 2003–2013. Kuubassa on 11,2 miljoonaa asukasta. Naisista 97 prosenttia on työelämässä. (IPS)

YMPÄRISTÖRIKOS KANNATTAA

Ympäristörikosten tuotot ovat suuret mutta kiinnijäämisen riski pieni.

Ympäristörikokset ovat ihmis-, ase-, ja huume-kaupan jälkeen tuottavin rikollisuutta maailmassa. Kansainvälinen rikospoliisijärjestö Interpol ja YK:n ympäristöohjelma UNEP arvioivat rikosten arvoksi 84–240 miljardia euroa vuodessa. Arvo kasvaa jopa seitsemän prosenttia vuodessa.

Arvokkainta on laitton puukauppa. Sen jälkeen merkittävimpiä ovat mineraalien laitton kauppa ja louhinta, laitton ja raportoimaton kalastus sekä vaarallisten aineiden hävittäminen esimerkiksi dumpaamalla ne käsittelemättöminä kehitysmaihin.

Uhanalaisten eläinten ja kasvilajien kauppa tuottaa rikollisille vuosittain arviolta 6,5 miljardia euroa.

Nykyään ympäristörikokset tunnustetaan mittavaksi kansainväliseksi ongelmaksi. Niitä varten ei ole kuitenkaan perustettu kansainvälistä oikeustuomioistuunta, vaan rikosten tutkinta ja tuomitseminen kuuluvat valtioille.

Kansainväliset sopimukset luovat raamit tiettyjen ympäristörikosten käsittelemiseksi. Esimerkiksi uhanalaisten kasvi- ja eläinlajien kauppaa säätelee ja rajoittaa kansainvälinen CITES-sopimus. Allekirjoittajavaltioiden pitää sisällyttää sopimuksen velvoitteet omaan lainsäädäntöönsä.

”Valtiot kuitenkin tulkitsevat eri tavoin kansainvälisiä sopimuksia lainsäädännössään”, huomauttaa kansainvälisen oikeuden professori **Elina Pirjatanniemi** Åbo Akademiasta.

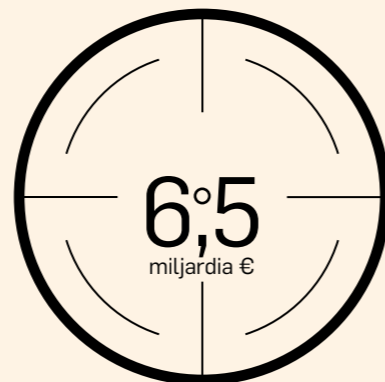
Viime vuosina yritykset ovat pyrkineet vähentämään raaka-ainekaupan laittomuksia luomalla sertifiointijärjestelmiä. Puukaupan FSC-sertifikaatin tavoite on estää laittomat hakkuut ja uhanalaisten puulajikkeiden käyttö teollisuudessa. Pirjatanniemi näkee sertifiointijärjestelmät hyvänä asiana.

”Esimerkiksi osa orkideoista on erittäin uhanalaisia, osa ei. Jälleenmyyjien ja kauppojen on lähes mahdotonta eritellä, mikä mukula on mitään lajiketta. Sertifiointi auttaa juuri tässä.” •

VAARALLISTEN AINEIDEN KAUPPA JA HÄVITTÄMINEN

Rikolliset dumpaavat käsittelemättömiä ongelmajätteitä, vaarallisia aineita ja elektroniikkaromua kehitysmaihin. Jätteet saastuttavat maaperää ja vettä, mikä aiheuttaa ihmisille terveysongelmia.

ELÄINTEN JA NIIDEN OSIEN KAUPPA

Metsänorsu on afrikannorsun alalaji. Sen määrä on vähentynyt 62 prosenttia kymmenessä vuodessa. Pelkästään kolmessa vuodessa niitä sala-ammuttiin 100 000. Vuonna 2015 Afrikassa salametsästettiin yli 1 300 sarvikuonoa.

LAITON JA RAPORTOIMATON KALASTUS

On laitonta kalastaa uhanalaisia lajeja, kalojen rauhoitusaikoina tai suojelualueilla. Laitonta kalastusta on myös jätetty saalis-määrät kertomatta tai kalastusalus rekisteröimättä. Rikoksista saatu 10 miljardin euron vuosihyöty vastaa 11 tonnia kalaa.

NYKYÄN YMPÄRISTÖRIKOKSET TUNNUSTETAAN MITTAVAKSI KANSAINVÄLISEKSI ONGELMAKSI.

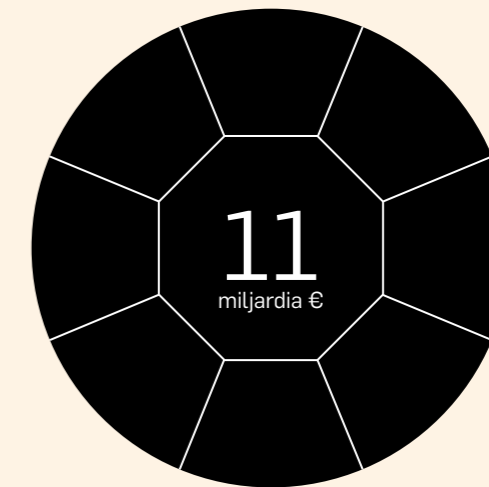
Euromäärät kuvaavat rikosten arvoa vuodessa.

Lähde: The Rise of Environmental Crime. UNEP & INTERPOL, 2016.

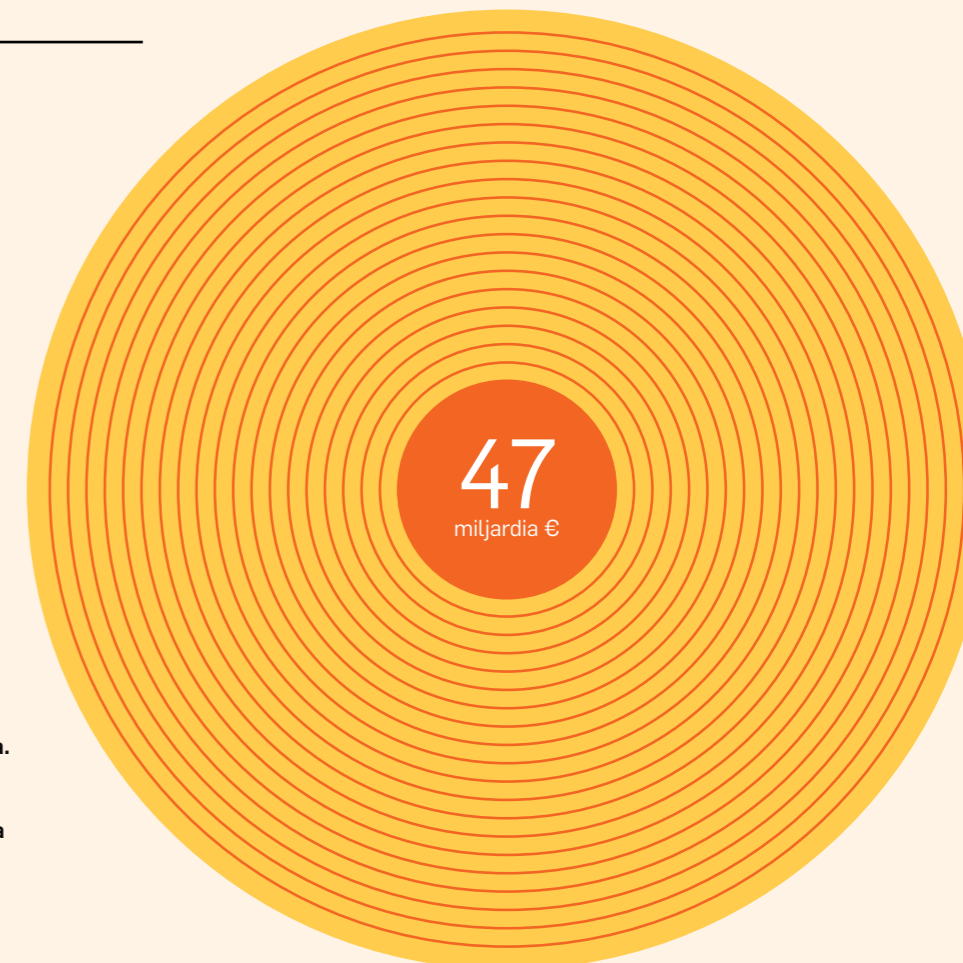
HAKKUUT JA PUUKAUPPA

Brasiliassa 80 prosenttia hakkuista on laittomia, Kamerunissa 50 prosenttia. Puita kaadetaan suojelualueilta tai ilmoittamatta hakkuumääriä. Uhanalaisia puulajikkeita kerätään laittomasti sademetsistä.

MINERAALIEN LOUHINTA JA KAUPPA

Laitton mineraalien louhinta tarkoittaa esimerkiksi sitä, että rikolliset perustavat kaivoksia luvatta suojelualueille. Myös laillisilta kaivoksilta myydään ja louhitaan mineraaleja raportoimatta. Terroristiryhmät rahoittavat toimintaansa laittomalla mineraalikaupalla. Esimerkiksi somialainen islamistinen ääriryhmä al-Shabaab on ansainnut laittomalla kivihiilikaupalla 233 miljoonaa euroa.

HAASTATTELU

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN
KUVA EEVA ANUNDI

Pitkä matka rauhaan

Muslimien ja kristittyjen aseryhmät ottivat yhteen väkivaltaisesti Keski-Afrikan tasavallassa vuonna 2013. Seuraavana vuonna Catherine Samba-Panza valittiin maan väliaikaiseksi presidentiksi. Hänen tehtävänsä oli houkutella konfliktin osapuolet neuvottelupöytään sopimaan rauhasta.

CATHERINE SAMBA-PANZA, toimit kotimaasi ensimmäisenä naispresidenttinä vuosina 2014–2016. Miten naisuus vaikutti rauhanneuvotteluihin?
"Naiset halusivat minut valtaan. He olivat kyllästyneet väkivaltaisiin miehiin ja halusivat muutosta. En alun perin halunnut osallistua politiikkaan mutta en voinut seurata sivusta, kun maani luisui kaaokseen.

Sain aloitettua rauhanneuvottelut mutta en onnistunut lopettamaan humanitaarista kriisiä. Sille minun olisi pitänyt pystyä tekemään enemmän."

Mikä on naisten rooli rauhanneuvotteluissa?

"Naiset ovat avain rauhaan, sillä heillä on vaikutusvaltaa sotiviin miehiin. Naisilla on myös erilainen tapa tehdä politiikkaa. Miehet himoavat valtaa, kun taas naiset neuvottelevat ja rakentavat sovintoa ryhmien välille.

Olen tyytyväinen, että presidenttinä onnistuin nostamaan naisia tärkeisiin poliittisiin aseisiin, kuten ministereiksi."

Keski-Afrikan tasavallassa on runsaasti luonnonvaroja, kuten öljyä, kultaa ja timantteja. Silti inhimillinen kehitys

CATHERINE SAMBA-PANZA

IKÄ: 62

TYÖ: Keski-Afrikan tasavallan presidentti vuosina 2014–2016

URA: Yritysoikeuteen erikoistunut asianajaja, yrittäjä ja Keski-Afrikan tasavallan pääkaupungin Banguin pormestari

KOULUTUS: Oikeustieteen tutkinnot Banguin ja Pariisin yliopistoista.

MUUTA: Syntyi Tšadissa, kolme aikuista lasta

"MIEHET HIMOAVAT VALTAA, NAISET NEUVOTTELEVAT JA RAKENTAVAT SOVINTOA RYHMIEN VÄLILLE."

on heikkoo. Ovatko luonnonvarat maalle kirous vai siunaus?

"Luonnonvaroista on ollut valtiolle haittaa. Ne eivät ole valtion vaan erilaisten aseryhmien hallussa. Myyntituloilla ryhmät rahoittavat sotimistaan ja ylläpitävät väkivaltaa.

Luonnonvaroista saatavilla tuloilla valtio voisi parantaa julkisia palveluja ja vähentää köyhyyttä."

Keski-Afrikan tasavalta on tyypillinen hauras valtio.

Miten haurasta valtiota voi vahvistaa?
"Tärkeintä on vahvistaa oikeusvaltiota ja sen instituutioita. Esimerkiksi kansanedustajat tarvitsevat koulutusta. Heidän tehtävänsä on valvoa valtaapitäviä, mutta he eivät aina tiedä työnsä merkitystä ja siihen liittyvää vastuuta. He voivat myös hyväksyä valtion budjetin ilman, että tuntevat sen sisältöä."

Millaisena näet Keski-Afrikan tasavallan tulevaisuuden?

"Rauha on edelleen erittäin hauras. Turvallisuuden, terveyden ja koulutuksen parantaminen ovat kesken. Väkivalta valitettavasti jatkuu. Toivon silti parasta."

YMPÄRISTÖNSUOJELU ON RAUHANTYÖTÄ

ALKUVUONNA SUOMESSA uutisoitiin, kuinka valtion kaivosyhtiö Terrafamen uudeksi sijoittajaksi oli löytynyt singaporelainen raaka-aineiden välitysyhtiö Trafigura. Sijoittajaa arvosteltiin heti, sillä se oli dumpannut 500 tonnia myrkyllistä jätettä Norsunluurannikolle vuonna 2006.

Öljynjalostuksessa syntynyt myrky levitettiin yön hiljaisina tunteina käsittelemättömänä satamakaupunki Abidjanin kaatopaikoille.

Satatuhatta ihmistä sairastui.

Trafiguran toiminta on esimerkki yhdestä ympäristörikollisuuden lajista, vaarallisten aineiden dumpaamisesta kehitysmaihin. Infografiikkamme kertoo, että ympäristörikollisuus on jo neljänneksi merkittävin kansainvälisen rikollisuuden laji.

Muita ympäristörikoksia ovat muiden muassa laiton puu-, mine-raali- ja eläinkauppa sekä laiton kalastus. Ympäristörikosten määrä kasvaa vauhdilla, sillä kiinnijäämisen riski on pieni suhteessa rikoksista saatavaan hyötyyn.

Laiton mineraalien louhinta ja myynti ovat suorassa yhteydessä valtioiden vakauteen ja rauhaan.

Keski-Afrikan tasavallan entinen presidentti **Catherine Samba-Panza** kertoo haastattelussamme, että luonnonvarat ovat olleet köyhälle maalle kirous. Maan hallitus ei ole saanut mittavia luonnonvaroja hallintaansa. Taloudellinen hyöty mineraaleista, timanteista ja kullasta on päätynyt aseellisille joukoille. Luonnonvaroista saadut varat ovat ylläpitäneet konfliktia ja haitanneet rauhanneuvotteluja.

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN johtaja, professori **Eeva Furman** muistuttaa henkilöhaastattelussamme, että kestävä kehityksen edistäminen ja ympäristönsuojelu ovat rauhan työtä.

Jos ympäristö kärsii, suurimmat haitat kohdistuvat kaikista köyhimpiin maihin ja ihmisiin. Ilmastonmuutoksen aiheuttama kuivuus heikentää ruokaturvaa, jolloin pakolaisuus ja väkivalta lisääntyvät.

Furman huomauttaa, että myös ympäristöstä voi tulla häviöjä ihmisten ratkaisujen takia.

Ilmiöstä kertoo ruotsinkielinen juttumme palestiinalaisalueilta. Israelin politiikan seurauksena Länsirannalla eläin- ja kasvilajit ovat vähentyneet, vesivarjojen hallinta huonontunut sekä alueen jätteidenkäsittely ja jätevesijärjestelmä rapautuneet.

ILMASTONMUUTOS ja YK:n uudet kestävä kehityksen tavoitteet ovat nostaneet ympäristökysymykset

kansainvälisen politiikan näyttämölle. Seuraavien vuosien tavoitteet ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja kestävä kehityksen saavuttamiseksi ovat merkittävät.

Kehitysapu ei riitä rahoittamaan tavoitteita, joten lisäksi tarvitaan yksityissektorin rahoitusta. Yritykset voivat täydentää kehitysapua tarjoamalla esimerkiksi kestäviä energia- ja vesiratkaisuja.

Myös ympäristörikoksiin kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota. Valtiot lisäävät yhteistyötä niiden torjumiseksi.

Trafigurakin jäi kiinni myrkyin dumpaamisesta ja joutui maksamaan sairastuneille korvauksia kymmeniä miljoonia Yhdysvaltain dollareita.

Kambodžalaisella Morn Soradylla on pieni ravintola pääkaupungissa Phnom Penhissä. Hän hankki perheelleen kodin lainalla, jonka hän sai paikallisesta First Finance -rahoituslaitoksesta. Finnfund on rahoittanut First Finanea vuodesta 2013.

Kestävää kehitystä **YKSITYISELLÄ RAHALLA**

Suomi on lisännyt sijoitusmuotoista tukea kehitysmaiden yksityissektorille. Kehitysrahoituslaitoksilta vaaditaan nyt entistä enemmän avoimuutta ja tuloksia.

TEKSTI MATTI REMES KUVAT FINNFUND

Vuodesta 2015 lähtien Suomessa on keskusteltu vilkkaasti kehitysmaiden yksityisen sektorin tukemisesta. Tuolloin hallitus leikkasi kehitysyhteistyön lahja-apua mutta lisäsi kehitysmaiden laina- ja sijoitusmuotoista tukea.

Viime vuonna näihin niin sanottuihin finanssijoituksiin käytettiin 140 miljoonaa euroa. Valtaosa summasta eli 130 miljoonaa euroa myönnettiin pitkäaikaisena lainana kehitysrahoitusyhtiö Finnfundille.

Myös muut avunantajamaat, kuten Ruotsi, Norja, Saksa ja Britannia, ovat lisänneet rahoitustaan omille kehitysrahoituslaitoksilleen.

Yksityistä rahaa tarvitaan, jotta YK:n kestävän kehityksen ohjelman, Agenda 2030:n tavoitteet saavutetaan, kertoo kehitysrahoituslaitosten yksikön päällikkö **Max von Bonsdorff** ulkoministeriöstä.

Ohjelman tavoite on vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä torjua ilmastonmuutosta.

”Tavoitteiden saavuttaminen vaatii valtavia rahasummia. Julkisen sektorin lisäksi tarvitaan yksityisiä sijoituksia. Kehitysmaiden omaa yritys kenttää tulee myös vahvistaa”, von Bonsdorff sanoo.

YKSITYISTÄ RAHAA KEHITYSHANKKEISIIN

Vuonna 2015 kansainvälistä kehitysapua annettiin hieman yli 120 miljardia euroa. Samaan aikaan ulkomaiset yritykset sijoittivat kehitysmaihin 700 miljardia euroa.

Eniten yksityisiä sijoituksia tuli Yhdysvalloista, Japanista ja Kiinasta.

Yksityiset sijoitukset tuottavat kuitenkin harvoin työpaikkoja ja verotuloja kehitysmaihin. Esimerkiksi kaivoksissa ja tehmaataloudessa koneet korvaavat usein ihmistyövoiman. Kansainväliset suuryritykset myös sopivat kehitysmaiden kanssa merkittävistä verohelpotuksista.

Yksityiset sijoitukset hyödyttävätkin varsin vähän kaikkein köyhimpiä valtioita ja ihmisiä.

Nyt valtiot houkuttelevat yksityistä rahaa kohteisiin, jotka olisivat taloudellisesti kannattavia sijoituksia mutta loisivat kehitysmaihin työpaikkoja. Kehitysrahoituslaitosten hankkeissa riskejä jakavat myös julkiset rahoittajat.

”Julkisen ja yksityisen rahan yhdistäminen mahdollistaa sen, että hankkeet työllistävät ja toimivat vastuullisesti ympäristöä ja paikallisia yhteisöjä kohtaan”, Max von Bonsdorff toteaa.

Yksityisen rahan houkuttelevuus ei ole helppoa. Sijoittajat etsivät pääomalleen mahdollisimman hyvää tuottoa. He myös karttavat maita, joissa saattavat menettää rahansa esimerkiksi aseellisen konfliktin takia.

Valle Solar on 100 megawatin aurinkovoimala Hondurasissa. Finnfund on rahoittanut hanketta vuodesta 2014.

Kambodžalainen Prasac myöntää pienlainoja erityisesti maaseudun naisyrityksille. Finnfund on rahoittanut Prasacia vuodesta 2016.

”KEHITYSRAHOITUSLAITOSTEN ON TUETTAVA PIENIÄ JA KESKISUURIA YRITYKSIÄ, JOTTA NE VOIVAT KASVAA JA TYÖLLISTÄÄ LISÄÄ IHMISIÄ.”

PÄÄOMA KIERTOON

Kehitysrahoituslaitokset rahoittavat myös kannattavia hankkeita, joista palautunut pääoma sijoitetaan uusiin kohteisiin, muistuttaa Finnfundin hallituksen puheenjohtaja **Ritva Laukkanen**.

”Näin rahalla saadaan aikaan enemmän kuin antamalla se lahja-apuna vain yhteen hankkeeseen.”

Vuonna 2015 Finnfundin sijoitukset olivat 329 miljoonaa euroa 160 hankkeessa. Runsaan viiden miljoonan euron voitollisen tuloksen se sijoitti uusiin kohteisiin.

Maailman suurin yksityisen sektorin kehitysrahoittaja on Kansainvälinen rahoitusyhtiö IFC, joka kuuluu Maailmanpankkiryhmään. Se kokoaa pääomansa jäsenmaiden lisäksi yksityisiltä rahamarkkinoilta. Viime vuonna sen sijoitukset olivat yli 17 miljardia euroa.

Viime vuosina IFC on rahoittanut erityisesti kehitysmaiden finanssisektoria, kuten vakuutusyhtiöitä, paikallispankkeja ja mobiilimaksupalveluita.

”Kehitysrahoituslaitosten tuki tulee suunnata nykyistä enemmän kehitysmaiden pienille ja keskisuurille yrityksille, jotta ne voivat kasvaa ja työllistää lisää ihmisiä”, Laukkanen sanoo.

Hän työskenteli parikymmentä vuotta IFC:n johtotehtävissä.

Laukkanen muistuttaa, että 90 prosenttia kehitysmaiden työpaikoista syntyy nimenomaan yksityiselle sektorille.

Etiopialainen EthioChicken kasvattaa untuvikkoja, jotka tuottavat munia, lihaa ja usein myös lisätuloja maaseudulla asuville perheille.

Metsäyhtiö Miro Forestry on tärkeä työllistäjä Sierra Leonessa ja Ghanassa. Sille myönnetään lähiaikoina kansainvälinen vastuullisen metsänhoidon sertifikaatti FSC.

LAHJA-APUAKIN TARVITAAN

Yksityisen sektorin tuki ei korvaa vaan täydentää perinteistä kehitysyhteistyötä, Max von Bonsdorff muistuttaa.

”Lahja-apua tarvitaan köyhyyden vähentämiseen ja esimerkiksi kehitysmaiden sosiaaliturvan ja julkisten palveluiden kehittämiseen.”

Esimerkkinä von Bonsdorff mainitsee ehdolliset tulos-siirto-ohjelmat. Ne tarjoavat köyhille perheille rahaa, jos lapset käyvät koulua ja heidät rokotetaan.

”Tällaista toimintaa ei kustanneta yksityisellä rahalla, koska sijoittaja ei saa siitä itselleen tuottoa.”

Yhteiskunnan peruspalveluiden ympärille on ylipäättään hankala rakentaa kannattavaa liiketoimintaa, huomauttaa tutkija **Johanna Järvelä**.

Järvelä tutkii yritysten roolia kehityksen edistäjänä Helsingin yliopiston ja Svenska Handelshögskolanin yritys-vastuun tutkimuskeskuksessa.

”Yritysten on vaikea vastata köyhyyden vähentämisen, koulutuksen tai ihmisoikeuksien edistämisen kaltaisiin haasteisiin. Siksi kehitysyhteistyön ja liiketoiminnan tavoitteet sopivat usein huonosti yhteen”, Järvelä sanoo.

Toistaiseksi kehitysmaissa julkinen sektori on vastannut peruskoulutuksesta ja -terveydenhuollosta. Yksityiset sijoittajat ja yritykset eivät ole niitä rahoittaneet.

Tulevina vuosina tilanne voi muuttua.

Esimerkiksi kansainvälinen Bridge International Academies on perustanut yksityisiä päiväkotia ja alakouluja suurkaupunkien slummeihin Nigeriassa, Keniassa ja Ugandassa.

Yritykseen ovat sijoittaneet IFC:n lisäksi yhdysvaltalaiset miljardöörit **Mark Zuckerberg** ja **Bill Gates**. Tavoite on tehdä kannattavaa liiketoimintaa oppilailta perittävällä vajaan viiden euron kuukausimaksulla.

Bridge International Academies on saanut paljon myön-teistä julkisuutta. Silti esimerkiksi Afrikassa opettajien am-mattijärjestöt vastustavat julkisten palveluiden muuttamis-ta yritystoiminnaksi.

YRITYKSILLE LISÄÄ TULOSVASTUUTA

Julkista rahoitusta saavilta hankkeilta vaaditaan vastai-suudessa entistäkin tarkempia selvityksiä kehitystuloksista, kuten ihmisarvoisista työpaikoista ja tulotason noususta paikallisyhteisöissä.

Kehitysyhteistyön finanssisijoitusten tulee täyttää kehitysyhteistyön kansainväliset kriteerit. Lisäksi niiden on tuettava Suomen kehityspolitiikan tavoitteita, kuten köyhyyden poistamista ja kestävä kehityksen edistämistä, Max von Bonsdorff muistuttaa.

Johanna Järvelän mielestä on tärkeää, että yrityksiltä vaaditaan tarkkaa taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointia kaikissa julkista rahoitusta saavissa hankkeissa.

”Vaatimusten tulee olla samat kuin tukea saavilla kansalaisjärjestöillä. Pienissäkin hankkeissa järjestöjen on arvioitava myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia jo valmisteluvaiheessa. Järjestöjen on myös kerrottava, miten ne aikovat mitata oletettuja kehitysvaiikutuksia.”

Järvelä uskoo, että yritykset hyötyisivät tarkasta ja avoimesta hankkeiden valmistelusta ja raportoinnista.

”Ne auttaisivat ehkäisemään ennalta ongelmia, kuten ristiriitoja paikallisyhteisöjen kanssa.”

Myös pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen selvitys vuodelta 2016 perää kehitysrahoituslaitoksilta avoimuutta rahoittamiensa hankkeiden kehitysvaiikutuksista. Etenkin ihmisoikeuksien toteutumista tulisi arvioida nykyistä järjestelmällisemmin.

Monet suomalaisjärjestöt ovat vaatineet samaa Finnfundilta.

Ritva Laukkasen mukaan Finnfund kehittää jatkuvasti rahoittamiensa hankkeiden kehitysvaiikutusten seuranta.

”Tuloksista pyritään kertomaan mahdollisimman avoi-mesti. On kuitenkin muistettava, että Finnfundin on toimit-tava voimassa olevien säädösten mukaisesti. Kaikkea ei voi julkistaa asiakkaiden liikesalaisuuksia vaarantamatta.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KEHITYSAPUA YRITYSTEN KAUTTA

Kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin sijoitusten lisäksi kehitysyhteis-työssä on muita tukimuotoja, jotka edistävät yritystoimintaa ja suomalaisten yritysten kumppanuuksia kehitysmaissa.

LIIEKUMPPANUUSOHJELMA FINNPARTNERSHIP

Myöntää yrityksille taloudellista tukea ja neuvontaa liiketoimintaan, jossa on mukana kumppaneita kehitysmaista. Tukea myönnetään kumppanien etsintään, toiminnan suunnitteluun ja kehitysmaiden työntekijöiden koulutukseen.

Kumppanuus voi olla kehitysmaahan perustettava tuotantolaitos tai kehitysmaassa valmistettujen tuotteiden tuonti Suomeen.

BUSINESS WITH IMPACT -OHJELMA BEAM

Ulkoministeriön ja Teknologian ja innovaatioiden kehittämis-keskuksen Tekesin yhteinen ohjelma, joka tukee suomalaisten ja kehitysmaiden yritysten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen yhteisiä hankkeita. Tavoite on kehittää uusia hyvinvointia ja kestävä kehitystä edistäviä tuotteita ja palveluja.

BEAM on tukenut muun muassa matkapuhelimeen ladattavien oppimateriaalien kehittämistä.

INVESTOINTITUKI KEHITYSMAILLE

Entiset korkotukilainat korvaava rahoitusmuoto, joka tukee kehitys-maiden julkisen sektorin investointeja. Niitä voivat olla maaseudun sähköistämisen, köyhille alueille rakennettavat aurinko-, vesi- ja tuulivoimalat tai vesihuollon parantaminen.

Kehitysyhteistyövaroista maksettava lahjaosuus on 35–50 prosenttia investoinnin kuluista. Tuki kattaa myös investointilainan korkokulut.

Investointitukea myönnetään hankkeisiin, joissa hyödynnetään suomalaista osaamista ja tekniikkaa.

Mobisolin aurinkosähköjärjestelmä tuo valoa koteihin ja virtaa taulutietokoneisiin. Finnfund rahoittaa järjestelmän laajentumista Tansaniassa, Ruandassa ja Keniassa.

Kenialainen United Corporation Limited kykenee valmistamaan sataa eri lääkettä.

KENIA

Hotelli, lääkkeitä ja tuulivoimaa

Finnfundin sijoituksilla luodaan Keniaan työpaikkoja ja uusiutuvaa energiaa. Kolme esimerkkiä kertoo hankkeiden tuloksista.

TEKSTI MILMA KETTUNEN KUVA JUHO PAAVOLA

H yvä palkka, työterveyshuolto, koulutus- ja etenemismahdollisuudet. Kenian pääkaupungissa Nairobissa Radisson Blu -hotellin työntekijät luettelevat työtöytänsä. Monet niistä palvelevat erityisesti naisia.

”Äitiysloma on neljä kuukautta, muualla vain kolme. Työhönpaluun jälkeen työpäivä on kaksi tuntia tavallista lyhyempi kahden kuukauden ajan”, kertoo vastaanottovirkailija Rosemary Wachira.

Viiden tähden hotelli avattiin marraskuussa 2015. Hotellissa työskentelee 300 ihmistä, enimmäkseen 20–30-vuotiaita nuoria. Heistä kaksi viidestä on naisia.

Hotelli työllistää myös lähiympäristössä. ”Hotellin käyttämistä tuotteista 80 prosenttia tuotetaan paikallisesti. Välittäjät ostavat niitä myös pientuottajilta”, sanoo hotellin ruotsalainen johtaja Ian Rydin.

Hotelli kierrättää jätteistään 97 prosenttia. Vuoden 2017 alussa se aloitti myös koulutusyhteistyön paikallisen bisneskoulun kanssa.

Onko hanke onnistunut?

Radisson Blu -hotellin rakennutti Elgon Road Developments Limited -hankeyhtiö, johon kehitysrahoitusyhtiö Finnfund sijoitti vuonna 2008. Finnfundin lisäksi yhtiötä rahoittavat Ruotsin ja Tanskan kehitysrahoituslaitokset.

Hotelli luo työpaikkoja ja lisää matkailualan osaamista Kenialle merkittävässä elinkeinossa.

Hankkeen arvostelijat kysyvät, olisiko hotelli voitu rakentaa ilman kehitysrahoitusta.

Kysymykseen on mahdollon vastata jälkikäteen, sillä sijoituspäätös tehtiin Kenian vuoden 2007 vaalilevottomuukien jälkeen, jolloin maahan oli vaikea saada kaupallista rahoitusta. Kehitysrahoittajien esimerkin toivottiin houkuttelevan Keniaan myös muita sijoituksia.

TURVALLISIA LÄÄKKEITÄ

Päivässä viisi miljoonaa pilleriä, vuodessa 2,4 miljardia annosta.

Universal Corporation Limited (UCL) -lääketehdas tuottaa Nairobissa tuntumassa lääkkeitä aidsiin, malariaan, ripuliin ja särkyyn. UCL:llä on valmius valmistaa sataa eri lääkettä.

Pentti Keskitalo perusti tehtaan kenialaisten veljesten Paju ja Raju Dhananin kanssa vuonna 2004. Maailman terveysjärjestö WHO hyväksyi tehtaan ensimmäisenä Itä-Afrikassa vuonna 2011. Hyväksynnän jälkeen YK-järjestöt alkoivat ostaa tehtaasta lääkkeitä. Vienti laajeni kymmeniin maihin.

Koska alueella ei ole toimivaa viemärintä, tehtaaseen on kehitetty oma puhdistusjärjestelmä. Lääkejäämät imuroidaan koneista ennen pesua, jolloin niitä kulkeutuu ympäristöön hyvin vähän. Järjestelmästä on otettu mallia myös Euroopassa.

Onko hanke onnistunut?

Vuodesta 2005 lähtien Finnfund sijoitti tehtaaseen yli 10 miljoonaa euroa. Se irtautui sijoituksestaan kannattavasti vuonna 2015. Alkuvuosina hanke eteni hitaasti, mutta WHO:n hyväksyntä vakiinnutti tuotannon. Finnfundille UCL on malliesimerkki onnistuneesta kehitysinvestoinnista.

UUSIUTUVAA ENERGIAA

Maaliskuussa 2017 viimeisin 365 tuulimyllystä nousi pystyyn Länsi-Kenian Turkanassa. Lake Turkana Wind Power voi tuottaa noin 310 megawattia sähköä, mikä vastaa liki viidennestä Kenian nykyisestä sähkönkulutuksesta.

Turkanan korkeiden vuorten välisellä tasangolla puhaltava tasainen kova tuuli. Turbiinien käyttöasteeksi ennustetaan jopa 55 prosenttia. Euroopassa se on 20–40 prosenttia.

Tuulipuiston rakentaminen alkoi vuonna 2014. Hanke on poikunut kauppoja myös Suomeen: 365 tuulimyllyä seisovat Peikko Finlandin suunnittelemissa teräsrakenteilla.

Onko hanke onnistunut?

Finnfund sijoitti Lake Turkana Wind Power -hankeyhtiöön vuonna 2014. Yhtiötä rahoittavat myös Norjan, Tanskan, Saksan, Alankomaiden ja Saksan kehitysrahoittajat.

Hanke vastaa Kenian lisääntyvään sähköntarpeeseen ja auttaa vähentämään fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Puisto otetaan käyttöön, kun valtion voimajohto valmistuu.

Kuten muissa suurissa infrastruktuurihankkeissa, Turkanassakin kysymyksiä ovat herättäneet maaoikeudet ja tuulipuiston vaikutukset paikallisyhteisöihin. •

Kirjoittaja työskentelee sisältö- ja viestintäasiantuntijana ulkoministeriön kehitysviestinnän yksikössä.

KENIA

ÖISIN TULEE PELKO

Tuhannet eteläsudanilaiset pakenevat sotimista ja nälkää Keniaan. Väkivallan pelko ei väisty edes pakolaisleirillä.

TEKSTI JA KUVAT PÄIVI ÄNGESLEVÄ

”**N**eljä päivää ilman vettä!”
Betesgeh Sinto ryntää esiin väkijoukosta, huutaa ja itkee. Avustustyöntekijät ovat juuri saapuneet YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n telttaleirille Pohjois-Kenian Kalobeyein kylään. Sinto on arviolta kuusikymppinen, paennut Etelä-Sudanista. Hän itkee, kasvot vääntyvät.
On 38 lämpöastetta. Aurinko porottaa. Sadekausi on myöhässä, läheinen joki kuivunut.
Avustustyöntekijät eivät tiedä, miksi juomavesi on loppunut. He vakuuttavat, että uusi vesisäiliö odottaa siirtoa Kakuman pakolaisleiriltä, parinkymmenen kilometrin päästä. Sen pitäisi tulla tänään.
Sinto levittelee käsiään, rauhoittuu.
Nainen hänen vieressään osaa englantia. **Sitima Jenty Simon, 30**, on hakenut vettä itselleen ja kahdelle lapselleen toisesta telttaleiristä. Hän on Yein kaupungista Etelä-Sudanista. Sisällissota Etelä-Sudanissa puhkesi joulukuussa 2013, reilut kaksi vuotta maan itsenäistymisen jälkeen.
Kuivuus piinasi, ruokaa ei ollut.

PAKOLAISTEN VIRTAA VAIN KIIHTYNEE, SILLÄ MILJOONAT AFRIKAN SARVEN ASUKKAAT KÄRSIVÄT NÄLÄSTÄ.

Simon kadotti perheensä. Hän kertoo, että ihmisiä tapettiin. Öisin kuului huutoa.

Sitten hän alkaa itkeä.

Hän pyyhkii silmiään ja kertoo, että viisitoista Etelä-Sudanin armeijan sotilasta raiskasi hänet kotona, vanhempien ja lasten edessä. Simon toipui sairaalassa. Hän keräsi rahaa ja pakeni lastensa kanssa Etelä-Sudanin rajalle, josta UNHCR kuljettaa pakolaisia Keniaan.

Leirillä Simon ja lapset rekisteröitiin pakolaisiksi. He saivat huopia, hyttysverkon, ruokaa ja vettä. Sen jälkeen heidät siirrettiin väliaikaiseen teltaan Kalobeyehin.

Nyt hän vain odottaa, mitä tapahtuu.

Simon haluaisi opiskella. Hän haluaisi kouluttaa myös lapsensa.

APU HIERTÄÄ

Keniaassa on arviolta 600 000 pakolaista. UNHCR vastaa leireistä ja avusta pakolaisille. Vajaa puolet Keniaan paenneista on somaleja, jotka asuvat Dadaabin leirillä lähellä Somalian rajaa. Kenian hallitus on uhannut sulkea leirin, koska Somalian islamistinen ääriyhmä al-Shabaab on suunnitellut siellä terrori-iskujaan Keniaan.

Somalit, sudanilaiset ja paikalliset turkana-naiset käyvät Somalian bantujen torilla Kakuman pakolaisleirillä.

Iskuissa on kuollut satoja kenialaisia. Kenian korkein oikeus on kieltänyt leirin sulkemisen.

Toiseksi suurin leiri on Kakumassa lähellä Etelä-Sudanin rajaa. Se avattiin vuonna 1992.

Kakuman leirissä on siistiä, roskia ei näy. Pakolaiset asuvat yksinkertaisissa taloissa ja teltoissa, jotka on käyttänyt UNHCR:n valkoisista pressuista. Kouluja on parikymmentä, lapsia 80 000. He kuljeskelevat vihreissä ja violeteissa koulupuvuissa.

Keskipäivän tunnelma on unelias. Lapset leikkivät, naiset laittavat ruokaa.

Pakolaisia alettiin siirtää Kalobeyehiin kesällä 2016, kun Kakuman leiri oli paisunut yli äyräidensä. Maaliskuussa 2017 Kakumassa ja Kalobeyehissä oli yhteensä 165 000 pakolaista, joista 90 000 on Etelä-Sudanista ja 38 000 Somaliasta.

Pakolaisten virta vain kiihtyy, sillä miljoonat Afrikan sarven asukkaat kärsivät nälästä.

Ruoanpuute johtuu pitkälti ilmastonmuutoksen kärjistämästä kuivuudesta ja kehoista sadoista mutta myös sodista ja väkivallasta.

Aliravitsemusta on ainakin Jemenissä, Somaliassa, Keniaassa ja Etelä-Sudanissa, jossa tilanne on erityisen synkkä. Vakavasti aliravittuja lapsia on 270 000. YK:n avustussuunnitelmat julistivat nälänhädän kahteen maakuntaan Etelä-Sudanissa helmikuussa.

Tuhannet eteläsudanilaiset tahtovat Keniaan, pohjoiseen Turkunan piirikuntaan.

Eteläsudanilaisia on alueella yhtä paljon kuin paikallisia turkana-heimon asukkaita. Myös Turkanaa koettelee ankara kuivuus. Mikään ei kasva, ruoasta on puutetta. YK:n ruokaohjelma WFP:n työntekijät kiertävät kylissä auttamassa aliravittuja ihmisiä, joilla ei ole varaa ruokaan. WFP:n mukaan ruoan hinta on noussut toreilla vähintään 15 prosenttia.

Paikalliset asukkaat tietävät, että pakolaiset saavat rahaa ja ruokaa WFP:ltä.

Pakolaiset sanovat, että kenialaiset ovat vihamielisiä ja ryöstävät heidän ruokaansa.

EROON JÄNNITTEISTÄ

Osman Mohamed myy lihaa Somalian bantujen torilla Kakuman leirillä. Bantut ovat etninen ryhmä, jota syrjitään Somaliassa. Valtaosa asiakkaista on silti somaleja ja sudanilaisia, mutta torilla kulkee yhtä lailla turkana-heimon naisia kaularenkaineen.

Öisin leirissä on levotonta, Mohamed sanoo.

”Kenialaiset raiskaavat, ryöstävät ja hakkaavat. Kuuluu huutoa.”

Eteläsudanilainen Teresa Emmanuel haluaa lapsensa kouluun.

Raiskauksista ja muusta väkivallasta voi raportoida.

Somalialaiset Osman Mohamed ja Foos Shogay myyvät lihaa Kakuman pakolaisleirillä.

”RUOKAA EI OLE TARPEEKSI, VETTÄ EI OLE. ELÄMÄ ON PAHAA.”

”Viime yönä kenialaiset tulivat leiriin. He halusivat raiskata 20-vuotiaan tytön, mutta tytön isä sanoi, että tappakaa mielummin minut. Hänet puukotettiin.”

Mohamedia puistattaa. Hän on Somaliasta, asunut Kakumassa vuodesta 2006.

Leirissä on poliiseja, ja väkivallasta voi raportoida. WFP:n tiedottaja **Martin Karimi** sanoo, että ristiriitoja ja jännitteitä yritetään purkaa.

Kakuma on perinteinen suljettu pakolaisleiri.

Mohamed saapui vaimonsa kanssa Kakumaan vuonna 2008. Mohamedin isä ja veli tapettiin, ja Mohamed tunsikin olonsa uhatuksi. Lapsia on kolme, ja he ovat syntyneet Kakuman leirillä.

Mohamed huitoo kärpäsiä, jotka pyörivät lihanpalojen ympärillä.

Liha on kallista, kilo maksaa 400 Kenian shillinkiä eli vajaat neljä euroa.

Mohamed ansaitsee 100 Kenian shillinkiä eli noin 90 senttiä päivässä. Vaimo saa yhtä paljon. Raha kuluu ruokaan, mutta lähes yhtä tärkeää on, että on jotain tekemistä.

Samaa mieltä on **Matanay Mohamed**, joka myy banaaneja, mangoja ja sipuleita.

Hän ansaitsee päivässä yli kaksi kertaa enemmän kuin lihakauppias Mohamed, jolle hän ei ole nimestään huolimatta sukua. Matanay Mohamedilla on aviomies ja yhdeksän lasta, joista nuorin nukkuu sylissä. Vauva on kuukauden ikäinen.

Myös hän kertoo öisestä väkivallasta.

Kalobeyita voi kuvailla avoimeksi yhteisöksi, kuin sulatusuuniksi, jossa pakolaiset ja kenialaiset ovat tekemisissä toistensa kanssa. WFP on esimerkiksi perustanut isoon telttakatokseen torin, jossa paikalliset asukkaat voivat käydä kauppaa pakolaisten kanssa ja siten hyötyä pakolaisvirrasta.

Pakolaiset saavat työskennellä leireissä vaikka avustusjärjestöjen tulkkeina. He voivat liikkua leirinsä läheisyydessä, mutta eivät työskennellä tai matkustaa Keniassa ilman erillistä lupaa.

Maaliskuussa Kalobeyissa asui 26 000 eteläsudanilaista. Karimi arvioi, että heidän määränsä kasvaneet vielä 40 000:lla.

SÄHKÖISTÄ RAHAA

Kalobeyin torilla nauretaan, istuskellaan, tavataan tuttuja. Muuta tekemistä ei ole, **Adam Mohamed** sanoo. Hän on 27-vuotias, kotoisin Sudanin Darfurista.

Hän saapui Kakumaan kolme vuotta sitten. ”Pakenin väkivaltaa. Käännyin kristityksi, ja muslimit uhkasivat minua.”

Mohamed ei tuntenut oloaan turvalliseksi edes Kakumassa. Hän pyysi siirtoa Kalobeyihin, jonne muutti äskettäin. Päivät soljuvat, mitään ei tapahdu, ja se turhauttaa häntä.

Mohamed osaa englantia ja haluaisi opiskella.

Häntä ahdistaa, kun raha ei riitä aina edes ruokaan.

Pakolaiset saavat apunsa WFP:ltä ruoka-annoksina, elintarvikkeina ja rahansiirtoina sim-kortille. Rahansiirtoa kutsutaan **Bamba Chakulaksi**. Kortilla voi ostaa peruselintarvikkeita **Bamba Chakula**-myyjiltä, joita on esimerkiksi Kalobeyin torilla.

Maksaminen on helppoa. Jos ostajalla ei ole matkapuhelinta, myyjä siirtää sim-kortin puhelimeensa ja veloittaa ostokset.

Kortilla voi ostaa ruokaa, muttei esimerkiksi olutta eikä tupakkaa.

Kuukausittainen raha-avustus riippuu leiristä. Dadaabissa ja Kakumassa pakolainen saa perheen koosta riippuen 200–500 Kenian shillinkiä eli korkeintaan vajaat 5 euroa. Lisäksi WFP tarjoaa ruoka-annoksia, joita on jouduttu pienentämään rahanpuutteen vuoksi.

Kalobeyissä pakolainen saa lähes kaiken avun rahana. Kortille tulee 1 400 shillinkiä eli vajaat 13 euroa kuukaudessa.

Raha ei riitä perheen elättämiseen, **Teresa Emmanuel** toteaa Kalobeyin torilla.

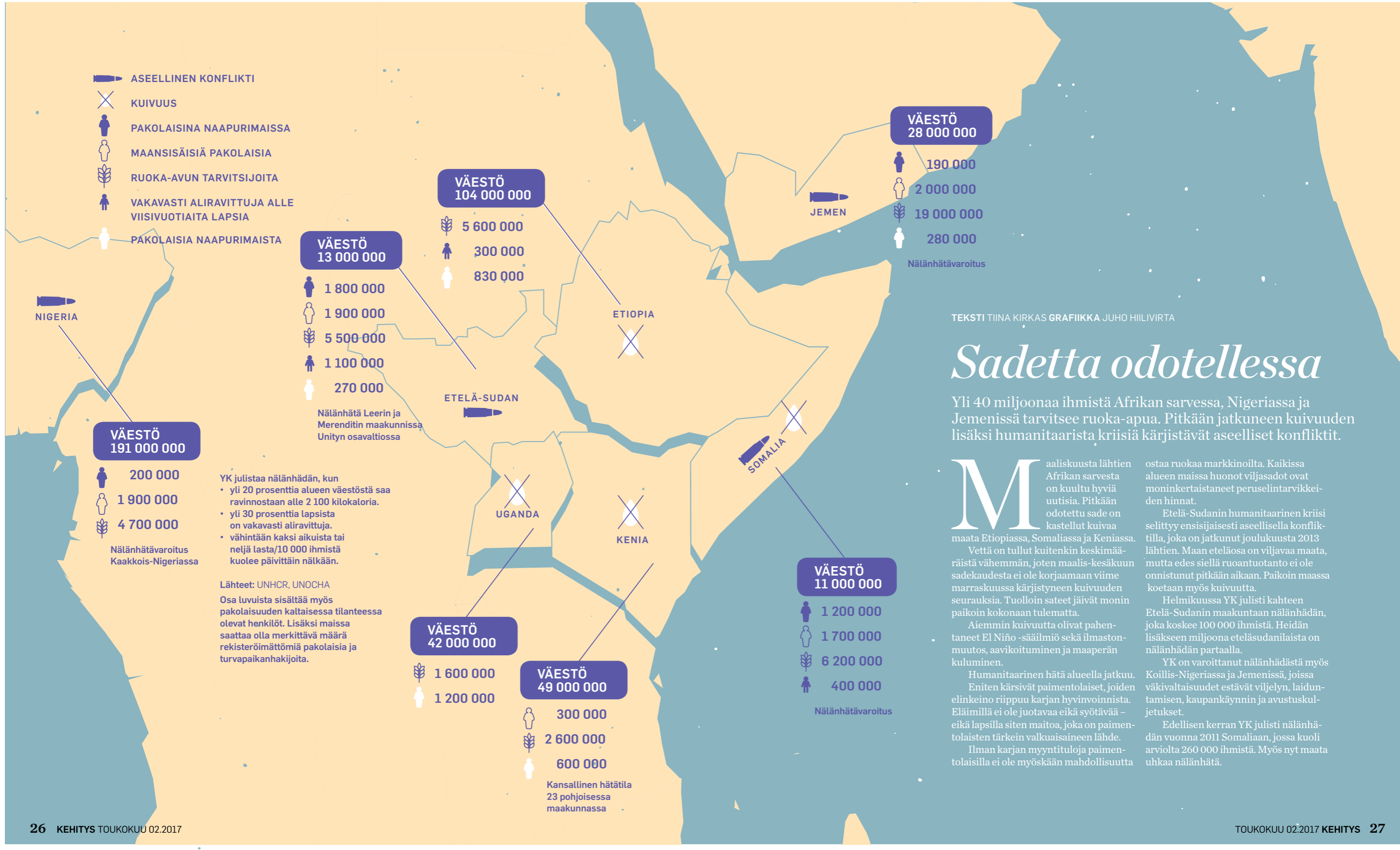
Hän on 29-vuotias kuuden lapsen äiti, paennut Etelä-Sudanista. Sylissään hänellä on yhdeksän kuukauden ikäinen tytär.

”Ruokaa ei ole tarpeeksi, vettä ei ole. Elämä on pahaa.”

Emmanuel haluaa parempaa elämää, lapsensa kouluun. Hän toivoo, että Kalobeyissä se olisi mahdollista. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

- ASEELLINEN KONFLIKTI
- KUIVUUS
- PAKOLAISINA NAAPURIMAISSA
- MAANSISÄISIÄ PAKOLAISIA
- RUOKA-AVUN TARVITSIJOITA
- VAKAVASTI ALIRAVITTUJA ALLE VIISIVUOTIAITA LAPSIA
- PAKOLAISIA NAAPURIMAISTA

NIGERIA

VÄESTÖ
191 000 000

- 200 000
- 1 900 000
- 4 700 000

Nälänhätävaroitus
Kaakkois-Nigeriassa

- YK julistaa nälänhädän, kun
- yli 20 prosenttia alueen väestöstä saa ravinnostaan alle 2 100 kilokaloria.
 - yli 30 prosenttia lapsista on vakavasti aliravittuja.
 - vähintään kaksi aikuista tai neljä lasta/10 000 ihmistä kuolee päivittäin nälkään.

Lähteet: UNHCR, UNOCHA
Osa luvuista sisältää myös pakolaisuuden kaltaisessa tilanteessa olevat henkilöt. Lisäksi maissa saattaa olla merkittävä määrä rekisteröimättömiä pakolaisia ja turvapaikanhakijoita.

VÄESTÖ
104 000 000

- 5 600 000
- 300 000
- 830 000

ETIOPIA

ETELÄ-SUDAN

UGANDA

KENIA

JEMEN

VÄESTÖ
28 000 000

- 190 000
- 2 000 000
- 19 000 000
- 280 000

Nälänhätävaroitus

SOMALIA

VÄESTÖ
11 000 000

- 1 200 000
- 1 700 000
- 6 200 000
- 400 000

Nälänhätävaroitus

VÄESTÖ
42 000 000

- 1 600 000
- 1 200 000

VÄESTÖ
49 000 000

- 300 000
- 2 600 000
- 600 000

Kansallinen hätätila
23 pohjoisessa maakunnassa

TEKSTI TIINA KIRKAS GRAFIIKKA JUHO HIILIVIRTA

Sadetta odotellessa

Yli 40 miljoonaa ihmistä Afrikan sarvessa, Nigeriassa ja Jemenissä tarvitsee ruoka-apua. Pitkään jatkuneen kuivuuden lisäksi humanitaarista kriisiä kärjistävät aseelliset konfliktit.

Maaliskuusta lähtien Afrikan sarvesta on kuultu hyviä uutisia. Pitkään odotettu sade on kastellut kuivaa maata Etiopiassa, Somaliassa ja Keniassa.

Vettä on tullut kuitenkin keskimääräistä vähemmän, joten maaliskuu-sadepilven sateesta ei ole korjaamaan viime marraskuussa kärjistyneen kuivuuden seurauksia. Tuolloin sateet jäivät monin paikoin kokonaan tulematta.

Aiemmin kuivuutta olivat pahentaneet El Niño -sääilmiö sekä ilmastonmuutos, aavikoituminen ja maaperän kuluminen.

Humanitaarinen hätä alueella jatkuu. Eniten kärsivät paimentolaiset, joiden elinkeino riippuu karjan hyvinvoinnista. Eläimillä ei ole juotavaa eikä syötävää – eikä lapsilla siten maitoa, joka on paimentolaisten tärkein valkuaisaineen lähde.

Ilman karjan myyntituloja paimentolaisilla ei ole myöskään mahdollisuutta

ostaa ruokaa markkinoilta. Kaikissa alueen maissa huonot viljasadot ovat moninkertaistaneet peruselintarvikkeiden hinnat.

Etelä-Sudanin humanitaarinen kriisi selittyy ensisijaisesti aseellisella konfliktilla, joka on jatkunut joulukuusta 2013 lähtien. Maan eteläosa on viljavaa maata, mutta edes siellä ruoantuotanto ei ole onnistunut pitkään aikaan. Paikoin maassa koetaan myös kuivuutta.

Helmikuussa YK julisti kahteen Etelä-Sudanin maakuntaan nälänhädän, joka koskee 100 000 ihmistä. Heidän lisäksi miljoona eteläsudanilaista on nälänhädän partaalla.

YK on varoittanut nälänhädästä myös Koillis-Nigeriassa ja Jemenissä, joissa väkivaltaisuudet estävät viljelyn, laidun- tamisen, kaupankäynnin ja avustuskul- jetukset.

Edellisen kerran YK julisti nälänhädän vuonna 2011 Somaliassa, jossa kuoli arviolta 260 000 ihmistä. Myös nyt maata uhkaa nälänhätä.

A stylized illustration in shades of purple, blue, and orange. In the foreground, a scientist in a white lab coat and orange pants is running towards the right, holding a large syringe. In the background, another scientist in a white lab coat and yellow pants is also running, holding a syringe. To the left, a person in an orange shirt and dark pants is running. The background is filled with large, abstract shapes representing cells or viruses, with various patterns and colors like blue, purple, and orange. The overall style is modern and graphic.

Tilauksessa *uusia* rokotteita

Polio on viruksen aiheuttama keskushermoston tulehdussairaus. Yhdeksän kymmenestä tartunnan saaneesta selviää ilman oireita, ja lopuistakin valtaosan oireet muistuttavat flunssaa. Pienellä joukolla ihmisiä tauti kuitenkin halvaannuttaa vartalon ja raajojen lihaksia. Joillakin vauriot jäävät pysyviksi. Teollisuusmaista polio hävitettiin rokotteilla 1970-lukuun mennessä.

Muullakin maailmassa rokottaminen on tehonnut. Viime vuonna poliovirusta havaittiin enää Pakistanissa, Afganistanissa, Nigeriassa ja Laosissa, kaikkiaan 42 ihmisellä.

”Lähi vuosina polio kadonnee maailmasta kokonaan”, sanoo ylilääkäri **Hanna Nohynek** Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n rokotusohjelmayksiköstä.

Rokotukset ovat ihmiskunnan suurimpia menestystarinoita. Tällä hetkellä valtaosassa kaikkein köyhimpiäkin maita yli 85 prosenttia lapsista rokotetaan polion lisäksi jäykkäkouristusta, kurkkumätää, hinkuyskää, tuberkuloosia ja tuhkarokkoa vastaan.

Rokote sisältää heikennettyä tai kuollutta tautibakteeria tai -virusta. Ihminen ei sairastu, mutta elimistö muodostaa taudille jopa elinikäisen vastustuskyvyn.

Maailman terveysjärjestö WHO arvioi, että vuosina 2010–2015 rokotuksilla ehkäistiin maailmassa vuosittain yli viisi miljoonaa kuolemaa.

Silti edelleen joka vuosi kuusi miljoonaa alle viisivuotiasta lasta kuolee tartuntatauteihin.

Eniten lapsia menehtyy pneumokokkibakteerin aiheuttamaan keuhkokuumeeseen ja aivokalvontulehdukseen sekä rotaviruksen tai kolibakteerin aiheuttamaan ripuliin.

Lapsia kuolee myös *Plasmodium falciparum* -loisen aiheuttamaan malariaan ja hi-viruksen aiheuttamaan aidsiin.

Aidsia lukuun ottamatta nämäkin taudit voitaisiin ehkäistä rokotteilla. Pneumokokkrokote on kuitenkin kallis ja hankala valmistaa. Kolibakteerin ja malarian ehkäisyyn rokotteet taas ovat vielä keskeneräisiä.

”Helpot rokotteet on jo keksitty”, Nohynek toteaa.

Miljoonat lapset kuolevat vuosittain tartuntatauteihin, joihin vasta kehitetään rokotetta. Työ on kallista ja hankalaa, koska helpot rokotteet on jo keksitty.

TEKSTI ANTTI KIVIMÄKI
KUVITUS ANNA-KAISA JORMANAINEN

UUTTA RAHAA TUTKIMUKSEEN

Kansainvälinen rokoteallianssi Gavi on helpottanut uusien rokotteiden kehittämistä ja jakelua kehitysmaihin 2000-luvulla.

Gavi kerää rahoitusta teollisuusmailta ja yksityisiltä lahjoittajilta, kuten Bill ja Melinda Gatesin säätiöltä, ja ohjaa varat WHO:n ja YK:n lastenjärjestön Unicefin käyttöön.

Samalla Gavi tekee yhteistyötä kehittyneiden ja kehittyvien maiden lääkeyritysten kanssa.

”Yrityksen on kannattavaa kehittää ja valmistaa rokotteita köyhiin maihin, kun rokotteiden ostaja ja myyntihinta ovat etukäteen tiedossa”, sanoo epidemiologian professori **Pekka Nuorti** Tampereen yliopistosta.

Gavin rahoituksella on kehitetty rokotusohjelmia esimerkiksi pneumokokkibakteeria ja papilloomavirusta vastaan. Virus aiheuttaa kondyloomaa ja kohdunkaulansyöpää.

Lisäksi on rokotettu 440 miljoonaa lasta lähinnä uusilla rokotteilla. Rokotukset ovat säästäneet arviolta kuusi miljoonaa ihmishenkeä.

Myös suomalaiset tutkijat tekevät yhteistyötä maissa, joissa Gavi rahoittaa rokotusohjelmia.

Aina yhteistyö ei ole ongelmaton, sillä rahoittajana Gatesin säätiöllä on valtaa määrittellä tutkimussuunnitelmia.

”Yhdysvaltalaiseen tapaan Gatesin säätiö on hyvin tulossuuntautunut. Se pysäyttää herkästi hankkeen, jos hyöty ei näy nopeasti”, Hanna Nohynek sanoo.

TIEDON PUUTETTA JA EPÄLUULOJA

Hyväkään rokote ei auta, jos köyhien maiden syrjäseuduilla ei ole terveysasemia ja osaavaa henkilökuntaa lapsia rokotamassa.

Rokotteiden varastointi vaatii myös kylmätiloja.

Rokotteita voidaan säilyttää sähköttömissäkin oloissa, Hanna Nohynek huomauttaa.

”Aurinkokennoilla rokotteet pysyvät riittävän viileinä, kun niitä kuljetetaan kylmälaatikoissa kamelin selässä.”

Muutenkin paikallisiin oloihin sopeutuminen helpottaa lasten rokotamista.

”Sotatoimialueella osapuolet voivat sopia rauhanpäivästä, jolloin äidit pääsevät lapsineen terveysasemalle. Tiedon puutetta voi torjua kiertämällä kodeissa ja pyytämällä kylänvanhin mukaan kampanjointiin”, Nohynek sanoo.

Aina on myös vanhempia, jotka kieltäytyvät lasten rokotuksista.

Osin syyt ovat samat kuin teollisuusmaissa: rokotusten historiallisia hyötyjä ei tunneta vaan kiinnitetään huomio tilastollisesti harvinaisiin haittavaikutuksiin.

”Rokotteen hyödyt kyllä ymmärretään, kun lapsia kuolee rokotteella ehkäistäviin tauteihin”, Nohynek sanoo.

Kehitysmaissa saatetaan myös luottaa enemmän poppamiehiin kuin rokotteisiin.

Toisaalta länsimaalaisiin ja heidän toimiinsa voidaan suhtautua epäluuloisesti.

SATA VUOTTA SITTEN SUOMESSA TUBERKULOOSI VÄHENI, KUN ELINOLOT PARANIVAT. ROKOTE TULI MYÖHEMMIN.

Esimerkiksi Pakistanissa ääri-islamistinen talibanliike on vastustanut rokotuskampanjoita vuodesta 2011 lähtien.

Tuolloin Yhdysvallat onnistui poliorokotuskampanjan varjolla paikallistamaan talon, jossa liikkeen johtaja **Osama bin Laden** asui perheineen. Rokotuslääkäri sai asukkaista dna-näytteet, jotka varmistivat heidän bin Ladenin sukulaisiksi. Löytö johti iskuun, jossa bin Laden kuoli.

Vastaavasti Filippiineillä 1990-luvun alussa iso osa äideistä kieltäytyi jäykkäkouristusrokotteesta. He uskoivat katoliseen kirkkoon, jonka mukaan rokotteiden tarkoitus oli steriloida naiset ja rajoittaa siten maan väestönkasvua.

PERUSASIAT KUNTOON

Rokotteet ovat vain yksi keino ehkäistä tartuntatautikuolemia kehitysmaissa. Niitäkin paremmin tehoavat puhdas juomavesi, hyvä hygienia, toimiva sanitaatio ja yleinen vaurastuminen.

”Suomessakin sata vuotta sitten tuberkuloosi alkoi vähetä nopeasti, kun elintaso, hygienia ja asuinolot paranivat. Rokote tuli paljon myöhemmin”, Pekka Nuorti sanoo.

Kehitysmaissa monet lapset ovat aliravittuja ja siksi kuolevat pneumokokin aiheuttamaan keuhkokuumeeseen ja muihin bakteeri- ja virus-infektioihin, Hanna Nohynek muistuttaa.

”Länsimaiden lapsille ne ovat vaarattomampia.”

Rokotteet ovat kuitenkin suhteellisen helppo ja halpa tapa torjua tartuntatauteja. On yksinkertaisempaa toteuttaa köyhissä maissa kattavia rokotusohjelmia kuin nostaa niiden elinolot länsimaiden tasolle.

”Monet taudit, kuten tuhkarokko, tarttuvat helposti, joten niihin tarvitaan kaikkialla rokote. Maailmasta ei myöskään löydy niin puhdasta paikkaa, etteikö siellä voisi sairastua jäykkäkouristukseen”, Nohynek sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa tiedetoimittaja.

VERKKO SUOJAA MALARIALTA

MALARIAKOTTEEN kehittäminen on osoittautunut vaikeaksi. Brittiläinen lääkeyhtiö GlaxoSmithKline sai viranomaisilta myyntiluvan ensimmäiselle malariarokotteelle vuonna 2015. Tuotekehitykseen kului miljardi euroa ja parikymmentä vuotta.

Rokote sisältää pintavalkuaisainetta *Plasmodium falciparum*-loisen itiöistä, ja sen on tarkoitus ehkäistä lasten vaikeaa malariaa.

Kenttäkokeissa rokote on kuitenkin osoittautunut heikoksi. Ensimmäisen vuoden aikana rokote suojaa puolet lapsista, mutta sen jälkeen teho heikkenee huomattavasti.

Rokote vaatii vielä paljon kehitystyötä, ja sen käytön turvallisuus on varmennettava. Uusi rokote on markkinoilla korkeintaan kymmenen vuoden kuluttua.

”**TEHOKKAIN** keino ehkäistä malariaa ovat hyttysverkot, jotka kiinnitetään sängyn ympärille”, sanoo immunologian professori **Seppo Meri** Helsingin yliopistosta.

Hyttysverkkojen ansiosta malariakuolleisuus on puolittunut kymmenessä vuodessa. Esimerkiksi Yhdysvallat on jakanut hyttysverkkoja miljooniin afrikkalaiskoteihin.

Vuonna 2015 malariaan kuoli 429 000 ihmistä. Sairastuneita oli 212 miljoonaa.

Tällä hetkellä Meri testaa puoliläpäiseviin hyttysverkkoihin perustuvaa ideaa Tansaniassa. Siinä rakennuksen ikkuna-aukot peitetään kahdella puoliläpäisevällä verkolla. Hyttysverkot jäävät verkkojen väliin ansaan, kun ne illalla hakeutuvat sisälle tai aamulla pyrkivät ulos.

”Malarian lisäksi verkot voisivat tehostaa *Aedes*-hyttysen, joka levittää denguekuumetta, keltakuumetta ja zikavirusta. Ongelmana kuitenkin on, että *Aedes*-hyttysten pistää lähinnä päivisin.”

Verkkojen massatuotanto vaatii vielä työtä. Meren yhteistyökumppanit Tampereen teknillisessä yliopistossa selvittävät myös verkkojen kestävyyttä kuumassa ja kosteassa ilmastossa.

Olennoista on saada ihmiset kiinnostumaan ja innostumaan hyttysverkoista.

Esimerkiksi Yhdysvaltain jakamista verkoista osa on päätynyt kalastusvälineiksi. Verkot on käsitelty hyönteismyrkyillä, jotka ovat levinneet vesistöihin ja tuhonneet lintuja ja pieneliöitä.

”Verkkojen vastaanottoa pitää miettiä monesta näkökulmasta. Ikkunoihin kiinnitettävät hyttysverkot tulee voida kokea kauniiksi sisustuselementiksi.

Afrikkalaiset eivät esimerkiksi mielellään käytä valkoisia hyttysverkkoja”, Meri sanoo.

PALESTINSKA OMRÅDENA

Västbanken torkar OCH DRUNKNAR I SOPOR

I juni har den israeliska ockupationen av palestinska Västbanken pågått i 50 år, med negativa konsekvenser för såväl människor, djur som natur.

TEXT OCH FOTO BENGT SIGVARDSSON

I byn Wadi Fuqin, utanför Betlehem på palestinska Västbanken, rensar tvåbarnspappan **Ibrahim Sukkar** ogräs för hand på sitt fält. På en höjd ovanför breder den israeliska bosättningen Beitar Illits vita villor och höghus ut sig.

”Vi, grundvattnet, våra källor och odlingar drabbas hårt av avloppsvattnet från bosättningen”, konstaterar Sukkar.

I juni är den 50 år sedan östra Jerusalem och Västbanken ockuperades av Israel. Ockupationen slår hårt mot alla delar av det palestinska samhället, även miljön.

I strid med folkrätten har Israel byggt 149 bosättningar med över 400 000 invånare på Västbanken. De flesta ligger på höjder och många släpper ut sitt avloppsvatten på palestinsk mark nedanför. Hit hör Beitar Illit.

”Våra marker längre ner i dalen, nedanför huvudavloppsrioret, går inte att odla längre. Wadi Fuqin har alltid varit känt för sin höga kvalitet på jordbruksprodukter, men nu tror många att våra produkter har förgiftats av avloppsvatten”, säger Sukkar.

FRUKTANSVÄRD STANK

32-åriga **Adel M Hroub** tittar förbi. Han pekar ut mörkbruna fläckar på bosättningens slänt.

”Fläckarna ser brända ut eftersom avloppsvattnet innehåller kemikalier”, säger han.

En bit bort ligger en uttorkad källa och några döende olivträd.

”Här kan ingen odla eller använda vattnet längre. Israeliska myndigheter har tagit prover på vattnet i huvudkällan i byn. Det är inte giftigt, men här har inga prover tagits”, säger han.

Byborna har inga hälsoproblem.

”Men ibland är stanken från avloppsvattnet fruktansvärd. Det påverkar givetvis hur vi mår”, säger Hroub.

**”HÄR KAN INGEN
ODLA ELLER ANVÄNDA
VATTNET LÄNGRE.”**

Efter Osloavtalet mellan Israel och den palestinska paraplyorganisationen PLO 1993 delades Västbanken upp i A-zoner, som är under de palestinska myndigheternas kontroll och B-zoner där palestinerna har ansvar för den civila administrationen och Israel för säkerheten.

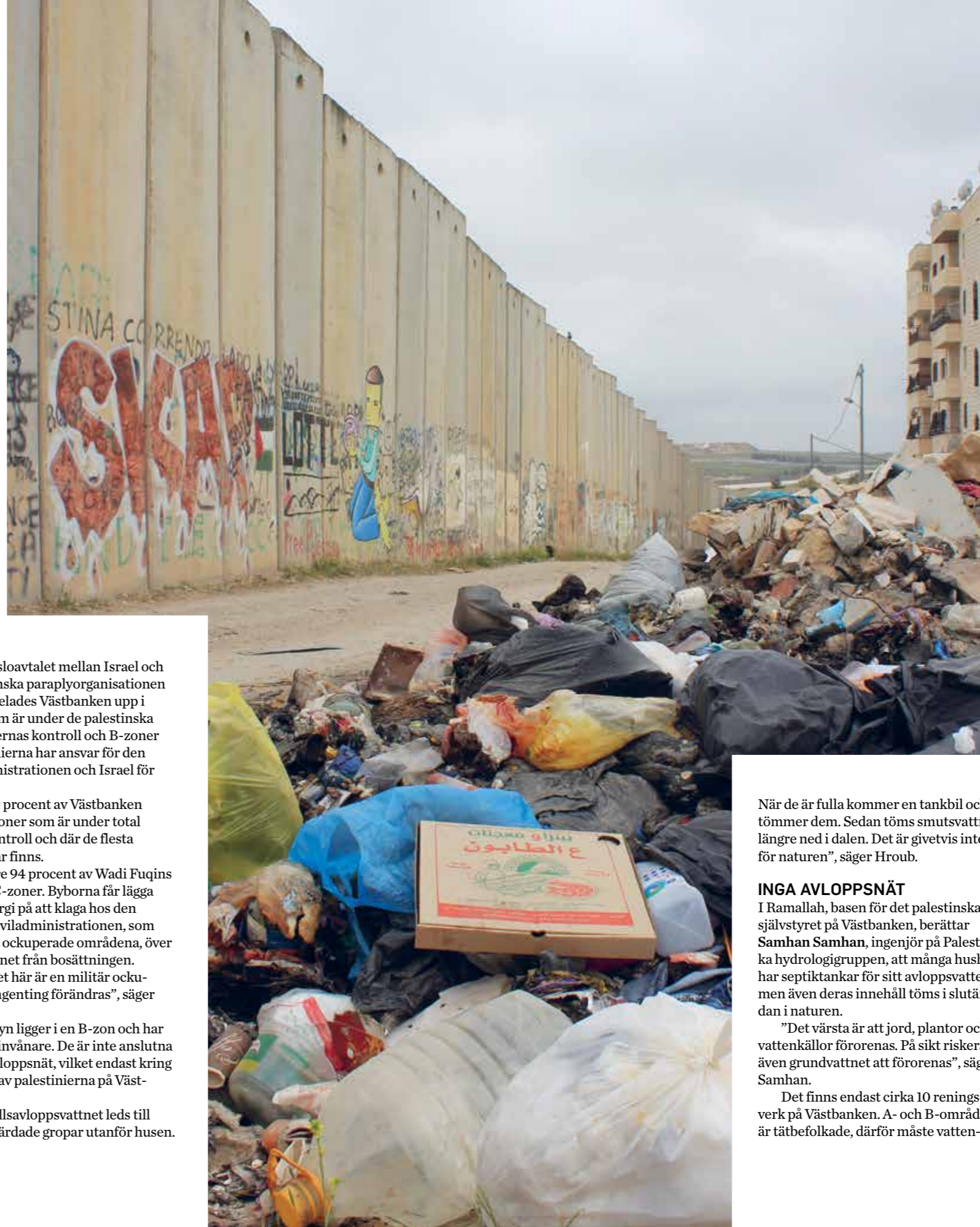
Över 60 procent av Västbanken är dock C-zoner som är under total israelisk kontroll och där de flesta bosättningar finns.

Närmare 94 procent av Wadi Fuqins marker är C-zoner. Byborna får lägga mycket energi på att klaga hos den israeliska civiladministrationen, som förvaltar de ockuperade områdena, över avloppsvattnet från bosättningen.

”Men det här är en militär ockupation, så ingenting förändras”, säger Hroub.

Själva byn ligger i en B-zon och har cirka 1 400 invånare. De är inte anslutna till något avloppsnät, vilket endast kring 30 procent av palestinerna på Västbanken är.

”Hushållsavloppsvattnet leds till betongomgärdade gropar utanför husen.

**”DET VÄRSTA
ÄR ATT JORD,
PLANTOR OCH
VATTENKÄLLOR
FÖRORENAS.”**

reningsverken ligga i C-områdena med gles befolkning.

”Men det finns många hinder för att få tillstånd att bygga något som har med infrastruktur att göra i C-områden”, säger Samhan.

Avsaknaden av avloppssystem beror även på att de kostar stora summor pengar att anlägga.

”Utländska givare är inte intresserade av att finansiera sådana projekt i C-områden. De är oroliga att israelerna ska förstöra dem”, säger Samhan.

ÅTERVINNING AV AVLOPPSVATTEN

På södra Västbanken, i en B-zon, ligger Wadi Al-Arrubs reningsverk, som öppnade 2016, omringat av tomma eller nyplanterade odlingar. En del av marken är mörk av sörja.

”Folk övergav sina odlingar här för 15 år sedan när de översvämmades av avloppsvatten”, säger **Jane Hilal**, chef för vatten- och miljöavdelningen på den palestinska organisationen ARIJ.

Avloppsvattnet kom från Al-Arrub-läget som är ett av 19 palestinska flyktingläger på Västbanken.

Sedan reningsverket öppnade testas nu det renade avloppsvattnet för bevattning av odlingar. Något som är mycket ovanligt på Västbanken, men som skulle lösa många problem för palestinska bönder i C-områdena som nekas tillstånd att borra nya brunnar.

Osloavtalet II, från 1995, fastställer att Israel får 80 procent av vattnet från den gemensamma akvifern, medan palestinerna endast får 20 procent.

”Vattenvolymen som tilldelades palestinerna för 22 år sedan beräknades

När de är fulla kommer en tankbil och tömmer dem. Sedan töms smutsvattnet längre ned i dalen. Det är givetvis inte bra för naturen”, säger Hroub.

INGA AVLOPPSNÄT

I Ramallah, basen för det palestinska självstyret på Västbanken, berättar **Samhan Samhan**, ingenjör på Palestinska hydrologigruppen, att många hushåll har septiktankar för sitt avloppsvatten, men även deras innehåll töms i slutändan i naturen.

”Det värsta är att jord, plantor och vattenkällor förorenas. På sikt riskerar även grundvattnet att förorenas”, säger Samhan.

Det finns endast cirka 10 reningsverk på Västbanken. A- och B-områdena är tätbefolkade, därför måste vatten-

Abu Khamis, talesman för beduinbyn Khan al-Ahmar på Västbanken, säger att nästan alla vilddjur har försvunnit från området under den 50-åriga ockupationen.

på befolkningsmängden då. Nu har den ökat. Vattnet per capita minskar för varje år. Det räcker inte till att bevattna jordbruken”, säger **Elias Abu Mohor**, ingenjör på ARIJ.

Enligt Hilal är förorenat vatten från bosättningarna det största miljöproblemet på södra Västbanken, men även separationsbarriären, som Israel började bygga mot Västbanken 2002, påverkar ekosystemet.

”Den har förstört faunans och florans naturliga spridning och rörlighet”, säger Hilal.

ELDAR UPP SOPOR

En studie i Betlehem-området från 2008–2013 visade att 13 av 31 däggdjursarter som fanns i området på 1960- och 1970-talen hade försvunnit och fyra hade blivit ovanliga.

Några tiotal kilometer norrut, mellan Jerusalem och Jeriko, breder israeliska bosättningar ut sig på kullarna i ett C-område. Nedanför ligger skjulbyar som tillhör beduiner. I byn Khan al-Ahmar intygar byns talesman, **Abu Khamis**, att faunan har förändrats.

”Förr fanns det mycket rävar och vildkaniner här. Nu har alla vilda djur nästan helt försvunnit”, säger han.

Abu Khamis tror inte bara att det beror på separationsbarriären, utan även på att de har skrämts iväg av israeliska militärovningar och av bosättares vapenträning i området.

Beduinerna i byn tänker dock inte låta sig skrämmas iväg, trots att de lever miserabelt och har en israelisk demoleringsorder hängande över sig. Luften är fylld av en frän stank av brända sopor.

”2013 bad vi de palestinska myndigheterna att få soptunnor som sopbilar kommer och tömmer, men ingenting har hänt. Vi har även bitt Europeiska kommissionen om hjälp. Vi vill inte bränna våra sopor, men vi verkar ha fastnat i byråkratiskt krångel”, suckar han.

NY SOPTIPP

Västbankens 2,8 miljoner invånare producerar cirka 2 200 ton fast avfall per dag. Statistik över hur mycket som hamnar på Västbankens två officiella soptippar, en i norr och en i söder, varierar från 50 till 80 procent.

Husain Abuoun är verkställande chef på JSC (Förenade rådet för fast avfallshantering) i Ramallah som har ansvar för avfallshantering samt en del av sophämtningen tillsammans med de palestinska myndigheterna.

Han berättar att en tredje soptipp ska öppna i Ramallah-området på centrala Västbanken.

”Men vi har mötts av stora problem från den israeliska civila ockupationsadministrationen. Den kräver att vi ska innefatta bosättningarna i sophanteringen vilket både vi och våra tyska finansärer vägrar gå med på”, säger Abuoun.

Att förse bosättarna med samhällsservice ser han som att legitimera deras närvaro. I januari 2015 fick JSC tummen upp för tippen. Då satte sig den palestinska befolkningen i området sig på tvären.

”Sedan började de israeliska bosättarna där också protestera. De vill innefattas i projektet, men vägrar gå med på att soptippen anläggs på utvald plats”, säger Abuoun.

Fallet ligger nu hos Israels högsta domstol. Utslag väntas under sommaren 2017.

MYCKET AV AVFALLET HAMNAR PÅ INOFFICIELLA SOPTIPPAR.

I väntan på en ny tipp transporteras soporna från Ramallah-området till tippen på norra Västbanken. Mycket av avfallet hamnar dock på någon av 58 inofficiella soptippar.

”De inofficiella soptipparna är katastrofala för miljö och grundvatten. De måste stängas, men då måste den nya soptippen öppna”, säger Abuoun.

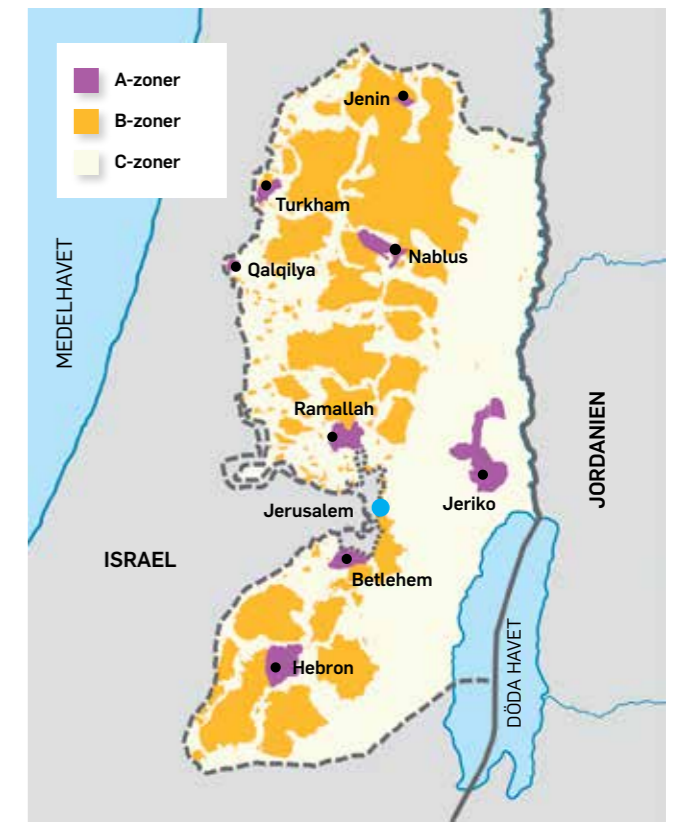
Ett annat problem är att israeliska entreprenörer dumpar giftigt avfall på Västbanken för att undvika höga kostnader i Israel. Den israeliska armén, som kontrollerar såväl gränsövergångar som C-zonerna, har på senare år tagit i med hårdhandskarna mot ”avfalls-smugglingen” vilket har minskat den, säger Abuoun.

”Detta är ett gemensamt problem – för både israeler och palestinier. Vi dricker av samma grundvatten”, säger han. •

Skribenten är svensk frilansjournalist.

VÄSTBANKEN ÄR UPPDELAD I TRE ZONER

- Under sexdagarskriget, den 5.–10. juni 1967, ockuperade Israel Västbanken och östra Jerusalem, som då var under jordanskt styre, och Gazaremsan som var under egyptiskt styre.
- Den palestinska paraplyorganisationen PLO förde en väpnad kamp fram till 1993 då den undertecknade Osloavtalet med Israel. Det var en färdplan mot en tvåstatslösning som delade upp Västbanken i olika zoner.
- A-zoner kontrolleras av palestinska myndigheter. I B-zonerna är säkerheten i händerna på Israel medan palestinerna sköter den civila administrationen. Över 60 procent av Västbanken är dock C-zoner som är under total israelisk kontroll.
- Det palestinska östra Jerusalem har annekterats och utropats som en del av Israels odelbara huvudstad, något som inget annat land har erkänt.
- Israel lämnade Gazaremsan 2005. Två år senare tog Hamas-partiet kontrollen i Gaza som sedan dess är under israelisk blockad. På Västbanken är Hamas konkurrent, al-Fatah, det ledande partiet.

KOULUTUKSEN MALLIOPPILAAKSI

Vain Laos pärjää Myanmaria huonommin Aasian koulutusvertailussa. Valtionkansleri Aung San Suu Kyin hallitus haluaa nyt uudistaa koulutusjärjestelmän. Yksi tärkeimmistä tehtävistä on nykyaikaistaa opettajankoulutus. Thingangyunin opettajankoulutuslaitos valmistautuu muutokseen Myanmarin suurimmassa kaupungissa Yangonissa.

KUVAT LIISA TAKALA TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN

Opettaja Ei Mon Kyaw on juuri päättänyt esikoululaisten oppitunnin. Hän opetti lapsille numeroita Jaakko kulta -laulun tahtiin. Arviolta vain joka neljäs myanmarilaislapsi osallistuu varhaiskasvatukseen, vaikka se luo pohjan tulevalle koulutielle.

Valtaosa opettajaopiskelijoiden oppikirjoista ja -aineistosta on englanninkielistä. Jotta korkeakouluopinnot onnistuisivat, englannin kielen perusteet tulisi oppia hyvin jo peruskoulussa. Nyt ne jäävät puutteellisiksi. Alakoululaiset opettelevat englannin kielen lauserakenteita opettajansa johdolla.

_AJANKUVA

Aiemmin kouluopetus perustui opettajan sanojen toistamiseen. Nyt etenkin esikouluopetuksessa hyödynnetään myös leikkiä, lauluja, leluja ja askartelua.

Kyi Kyi Wai opettaa tulevia opettajia Thingangyunin opettajankoulutuslaitoksessa. Hänen mukaansa osa opiskelijoita tulee kouluun omasta halusta, osa vanhempiensa käskystä. "Nuoret asuvat ensimmäistä kertaa poissa kotoaan. Muutokseen sopeutuminen kestää noin kuukauden. Ensimmäisen lukukauden aikana opiskelijat kasvavat tulevaan opetustehtäväänsä ja innostuvat siitä."

Opiskelijat tulevat opettajankoulutuslaitokseen 16–17-vuotiaina suoraan peruskoulusta. Koulutus kestää kaksi vuotta, tulevaisuudessa neljä vuotta. Neljä viidestä opettajaopiskelijasta on naisia, Thingangyunissa kolme neljästä. Myanmarin hallituksen tavoite on, että puolet opettajaopiskelijoista on miehiä.

Kyal Sin Tun, 17, viikkoa kauluspaitaa asuntolahuoneessaan, jonka hän jakaa kahden muun opiskelijan kanssa. "Haluan englannin kielen opettajaksi yläkouluun. Kiinnostuin englannista, kun isosiskoni soittivat minulle englanninkielistä musiikkia ja näyttivät elokuvia. Ennen koulutusta en tiennyt, millaista opettajan työ on. Nyt odotan innolla lasten opettamista. Se on kunnioitettava ammatti."

Opettajaopiskelijoiden päivä alkaa herätyksellä aamuviideltä. Ensimmäisinä oppitunteina ovat liikunta ja taideaineet. Puoli kymmenestä neljään opiskellaan akateemisia aineita, kuten luonnontieteitä ja pedagogiikkaa. Opiskelu jatkuu iltayhdeksään, jonka jälkeen on tunti vapaa-aikaa ennen nukkumaanmenoa. Opetus perustuu teorian ulkoa opetteluun, eikä käytännön opetustilanteita harjoitella kovin usein. Osa oppikirjoista on 1990-luvulta, ja tietotekniikkaa hyödynnetään opetuksessa vain vähän. Opettajankoulutuksen opetus-suunnitelman ja oppiaineiston on tarkoitus uudistua lähivuosina. Suomi tukee koulutuksen ja opetuksen uudistamista.

"MUUTOS LÄHTEE
ITSESTÄ. ISOIN
ONGELMA OVAT
ELINTAVAT,
KUTEN SÄHKÖLLÄ
TOIMIVA
ILMASTOINTI."

LUONNON PUOLUSTAJA

Professori Eeva Furman on työskennellyt luonnon monimuotoisuuden puolesta kaksi vuosikymmentä. Hänelle se on kutsumus- ja rauhantyötä.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVAT LIISA TAKALA

Nurmikko oli runsas, ajettu taiseeksi. Krookukset ja pionit kukkivat. Pihaa oli hoidettu rakkaudella, ja se oli voittanut puutarhakilpailun Helsingin Marjaniemessä.

Professorit Eeva Furman ja Ilkka Hanski olivat ostaneet talon juuri puutarhan vuoksi.

Oli kevät 2001. He katselivat pihaansa ja tiesivät, mitä sille tekisivät.

He käänsivät nurmikon. Poistivat multaa ja lisäsivät hiekkaa, jotta maasta tulisi kuivempaa ja ravinteiltaan köyhempää. Sekaan he heittivät luonnonkukkien siemeniä.

Puutarhasta tulisi keto, jonka he niittäisivät kesäisin.

Kohta päivänkakkarat ja ohdakkeet kukkivat. Perhoset ja linnut lisääntyivät. Heinä nousi polvenkorkuiseksi. Hanskin työtoverit Helsingin yliopistosta ja Suomen ympäristökeskuksesta tutkivat pihaa ja laskivat, että eläin- ja kasvilajeja oli 373, joista osa oli uhanalaisia.

Furman ja Hanski iloitsivat.

He halusivat näyttää esimerkillään, että kaupungissa voi vaalia luonnon monimuotoisuutta. Se on tärkeää, jopa elinehto ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille.

MUUTOSTEN VUOSI

Eeva Furman katselee pihaansa keittiönsä ikkunasta. On huhtikuu 2017. Etupihalla on kuollutta heinää, seasta pilkistää krookuksia. Hän niitti kedon viime syksynä, ensi kertaa yksin.

Ilkka Hanski kuoli vatsasyöpään toukokuussa 2016. Furman oli vähentänyt työaikansa 40-prosenttiseksi, koska halusi viettää jäljellä olevan ajan puolisonsa kanssa.

"Rakastin Ilkkaa niin paljon, että olisin tehnyt mitä vain, jotta hänen olonsa olisi helpottunut ja hän olisi kokenut iloa. Itsekin saa iloa, kun voi auttaa toista, vaikka on kamalan vaikeaa."

Vuosi 2016 oli raskas. Furmanin äiti menehtyi heinäkuussa. Furman palasi täyspäiväiseen työhön syksyllä. Hän johtaa Suomen ympäristökeskuksen eli SYKE:n ympäristöpolitiikkakeskusta.

Furman johtaa myös Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran isännöimää Suomen kestävän kehityksen asiantuntijajaneelia. Asiantuntijat

tukevat Suomen kestävän kehityksen toimikuntaa, joka esimerkiksi laati kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen *Suomi, jonka haluamme 2050*. Yli 200 oppilaitosta, yritystä, kaupunkia ja kuntaa on sitoutunut edistämään kestävästä kehityksestä, jolla pyritään turvaamaan tasavertaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville.

Suomen malli on herättänyt kiinnostusta maailmalla, Furman toteaa.

Myös Furmanin työ kestävän kehityksen parissa on huomattu. Tammikuussa 2017 hänet valittiin YK:n kestävän kehityksen raporttia valmistelevaan työryhmään, jossa on viisitoista tutkijaa ja asiantuntijaa eri puolilta maailmaa. Ryhmä aloitti työnsä helmikuussa ja julkaisee raporttinsa vuonna 2019.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet on kirjattu toimintaohjelma Agenda 2030:een, joka astui voimaan viime vuoden alussa. Tavoitteita on seitsemäntoista, kuten poistaa köyhyys, rakentaa kestäviä kaupunkeja ja pysäyttää maaperän köyhtyminen, aavikoituminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen. Tavoitteet yhdistävät ensi kerran talouden, ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin.

Furmanin mukaan ryhmä arvioi tavoitteiden edistymistä ja tutkii niihin liittyviä ilmiöitä.

Häntä kiinnostaa kaupungistuminen, luonnon monimuotoisuuden, terveyden ja köyhyyden yhteys. On arvioitu, että vähintään joka toinen ihminen asuu kaupungissa vuoteen 2030 mennessä. Kaupunkien määrä lisääntyy, ne kasvavat ja tiivistyvät. Ne tarvitsevat myös luonnon vihreyttä.

"Luonto tuo ihmiselle iloa, vähentää stressiä ja virkistää."

Monimuotoinen luonto suojaa myös allergioilta ja tulehdussairauksilta. Ne vaativat usein lääkkeitä, joihin köyhillä ihmisillä ei välttämättä ole varaa.

KOHTUULLINEN ELÄMÄ

Kestävän kehityksen käsite on vuodelta 1987, jolloin Norjan pääministerin Gro Harlem Brundtlandin johtama YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio julkisti raporttinsa ihmiskunnan tulevaisuudesta. Kestävä kehitys lähtee kohtuullisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta, Eeva Furman sanoo. Jokaisen toimeentulevan ihmisen pitäisi ajatella, miten voisi kuluttaa vähemmän luonnonvaroja, jotta niitä säästyisi myös köyhille ihmisille ja tuleville sukupolville.

”MAAILMA ON KAOOTTINEN EIKÄ SITÄ VOI LOKEROIDA, JOTEN ON TUTKITTAVA SOTKUA.”

”Muutos lähtee itsestä. Isoin ongelma ovat elintavat, kuten sähköllä toimiva ilmastointi.”

Furman ottaa esimerkiksi Suomen ja listaa kolme suurinta huolta. Ykkösenä ovat ruoan ja tavaroiden törssäys, joita pitäisi kohtuullistaa. Kakkosena tulevat liikenteen hiilidioksidipäästöt, asuntojen energiahukka ja liiallinen lihansyönti, jotka pönkittävät ilmastonmuutosta.

Kolmoissijalla on työ, jota pitäisi jakaa oikeudenmukaisesti.

Keskiluokan työtä katoaa, Furman pohtii. Tuloerot lisääntyvät, eriarvoisuus kasvaa.

”Pitäisi miettiä, miten työtä voisi jakaa, jotta yhteisö voisi toimia voimallisena.”

Ylilyönniksi Furman mainitsee **Donald Trumpin** valinnan Yhdysvaltojen presidentiksi. Se liittyy keskeiseen kehitykseen ja populismiin. Hiilitehtaita ajettiin alas ympäristösyistä, työttömyys kasvoi. Uusia työpaikkoja ei syntynyt riittävästi, joten Trumpin lupaukset vakuuttivat kansan.

Paikalliset ratkaisut ovat tärkeitä, Furman sanoo.

Etenkin kehitysmaissa paikalliset ja pienet ratkaisut voivat tuottaa parhaan tuloksen. Muutos pitää lähteä yhteisöstä, joka kasvaa sen mukana.

Muutos jakaa ihmiset häviäjiin ja voittajiin, Furman muistuttaa. Häviäjiä pitää kannatella, ja häviöstä on tehtävä mahdollisimman kivutonta.

Myös luonnosta voi tulla häviäjä. Silloin seuraukset ovat vakavia. Ympäristö lyö kovaa takaisin, Furman selittää. Esimerkiksi ilmastonmuutos aiheuttaa kuivuutta, joka heikentää ihmisten ruokaturvaa. Näлкä, aliravitsemus, pakolaisuus ja väkivalta kasvavat.

Ympäristötyö on rauhantyötä, Furman muistuttaa.

Hänelle kestävän kehityksen edistäminen on myös kutsumustyötä, tulevaisuuden suunnittelua.

VERKKAINEN AJATTELIJA

Musiikki ja luonto. Ne kiinnostivat Eeva Furmania, joka valmistui Kauniaisten lukiosta, pyrki Sibelius-Akatemiaan mutta päätyi opiskelemaan meribiologiaa Helsingin yliopistoon. Furmanin isä on puolanjuutalainen ja äiti suomenruotsalainen. Furman puhuu ruotsia ja suomea, myös hepreaa.

Furman väitteli merirokkojen biologiasta Walesin yliopistossa vuonna 1989. Merirokot ovat pieniä siimajalkaisia äyriäisiä, jotka kiinnittyvät esimerkiksi veneiden pohjiin.

Vuonna 1989 hän myös palasi Suomeen ja tapasi Ilkka Hanskin, joka työskenteli ekologian professorina Helsingin yliopistossa. Furman oli 29-vuotias, rakastunut ja työtön. Oman alan työtä ei löytynyt. Hän haki sihteeriksi, opetti toisinaan ekologiaa opiskelijoille.

”Osaamiseni ei kelvannut. Se oli tosi kova isku.”

Vuoden kuluttua hän pääsi tutkijaksi Vesi- ja ympäristöhallitukseen, nykyiseen Suomen ympäristökeskukseen. Ensimmäinen pesti kesti vuoden. Furman tutki kansainvälistä arktista ympäristönsuojelua ja oli laatimassa eläinten ja kasvien suojeluohjelmaa.

Määräaikaisuudet jatkuivat.

Vuonna 2002 Furman haki SYKEN ympäristöpolitiikan tutkimusohjelman päälliköksi.

”Hain siksi, että naishakijoita olisi joukossa. Kun minut valittiin, sormi meni suuhun.”

Furman istuu keittiössään ja näyttää huvittuneelta.

Alaisia oli 25. Furmanin yksikkö oli rakentamassa esimerkiksi Euroopan unionin jäsenmaiden tutkimuslaitosten verkostoa, joka tarkastelee biodiversiteettiä eli luonnon monimuotoisuutta. Nykyisen SYKEN ympäristöpolitiikkakeskuksen johtoon hänet valittiin vuonna 2010. Alaisia on 50. Keskuksessa tutkitaan kestävän kehityksen edellytyksiä etenkin kaupungistuvassa maailmassa.

Työ on pitkälti tutkimista ja ratkaisujen etsimistä.

Furman kuvailee itseään maailmanparantajaksi ja verkkaiseksi ajattelijaksi.

”Maailma on kaoottinen eikä sitä voi lokeroida, joten on tutkittava sotkua. Tulokset sisältävät paljon epävarmuuksia. Se on vain hyväksyttävä.”

RAUHOITETTU METSÄ

Viime vuodet ovat olleet yhtä myllerrystä. Eeva Furman elää murrosta.

Furman on kehittänyt SYKEN ympäristöpolitiikkakeskuksen. Hän on johtanut lähes viisi vuotta suurta EU-hanketta, jossa tarkasteltiin, miten luonnon hyötyjä voi huomioida arjessa ja päätöksenteossa. Tutkittavana oli 27 erityyppistä kohdetta ympäri maailmaa, esimerkiksi Sibbesborgin lähiö Sipoosta. Hanke päättyi toukokuussa 2017.

Eeva Furman kotipihallaan Helsingin Marjaniemessä.

Sen jälkeen hän keskittyy päätyöhönsä SYKEssä ja YK:n työryhmään.

”Haluan rauhoittua, vain olla.”

Se onnistuu parhaiten luonnossa, jota Furman kuvailee isoksi osaksi itseään. Hän kerää marjoja ja sienii, viettää aikaansa merellä ja hirsitalossaan Vironlahdella.

Siellä on myös hänen harrastuksensa, Ilkka Hanskin luontoverkko.

Furman kertoo, että Hanski sai ennen kuolemaansa 400 000 euron palkinnon urauurtavasta työstään espanjalaiselta BBVA-säätiöltä. Furman ja lapset hakivat palkinnon. Hanski ehti määrätä testamentissaan, että rahat käytetään suojeltavien metsien ostamiseen Vironlahdelta.

Suojelualan perustaminen jäi Furmanille ja lapsille.

Furman arvioi, että palkinnolla saa karkeasti 120 hehtaaria metsää. Koossa on reilut 70 hehtaaria pieniä erillisiä alueita, kuten metsää, suota ja merenluoto. Hanski toivoi, että paikalliset asukkaat virkistäytyvät suojelualueilla ja keräävät metsistä marjoja ja sienii.

Eeva Furman sanoo, että metsien ostaminen käy työstä.

Hän tekee sen silti mielellään, sillä Ilkka Hanskin luontoverkko lisää luonnon monimuotoisuutta. Se oli heidän yhteinen elämäntyönsä. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

EEVA REBEKKA FURMAN

IKÄ: 57

KOULUTUS: Meribiologian tohtori Walesin yliopistosta

TYÖ: Suomen ympäristökeskuksen eli SYKEN ympäristöpolitiikka-keskuksen johtaja, professori

PERHE: Jäi leskeksi toukokuussa 2016. Kolme aikuista lasta ja kaksi lastenlasta. Vanhin lapsista on edesmenneen aviomiehen, akateemikko Ilkka Hanskin edellisestä avioliitosta

HARRASTUKSET: Klassinen musiikki ja liikkuminen luonnossa

Kansalaisyhteiskunnan TILA KAPENEEE

Terrorismia torjuva lainsäädäntö ja ulkomaisen rahoituksen rajoitukset hankaloittavat järjestöjen toimintaa kaikkialla maailmassa.

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN KUVA PANOS/SVEN TORFINN

Vuodesta 2015 lähtien valtiot ovat hyväksyneet tai valmistelleet 64 lakia, jotka rajoittavat kansalaisyhteiskunnan toimintaa. International Center for Not-For-Profit Law -järjestön mukaan kansalaisyhteiskunnan tila on kaventunut kaikkialla maailmassa.

Jyväskylän yliopiston tutkijaryhmän selvitys vahvistaa kansainvälisen tutkimuksen tulokset.

”Valtiot vaikeuttavat järjestöjen toimintaa kiristämällä lainsäädäntöä ja vähentämällä rahoitusta tai vaikeuttamalla sen hankintaa”, kehitysmaatutkija Eija Ranta sanoo.

Vielä 1990-luvulla elettiin kansalaisyhteiskunnan huumaa. Ajateltiin, että järjestöistä on ratkaisemaan kehitysmaiden köyhyys ja julkisten palveluiden puute. Kansainväliset rahoittajat suuntasivat tukensa järjestöille, kun taas valtion roolia pienennettiin.

Tilanne muuttui vuonna 2001, kun terroristit iskivät Yhdysvaltoihin. Alkoi terrorismin vastainen sota, joka muokkasi lainsäädäntöä kaikkialla maailmassa.

VALVONTA LISÄÄNTYY

Terrorismin torjunta on tehostunut, mutta siihen tarkoitettua lainsäädäntöä käytetään myös hallitusta arvostelevien äänten vaimentamiseen.

Lait sallivat esimerkiksi kansalaisten toiminnan ja tietoliikenteen seurannan. Se taas mahdollistaa järjestöjen ja ihmisoikeusaktivistien valvonnan.

Keniaassa lainsäädäntö on vaikeuttanut ihmisoikeustyötä. Aktivisteja on ryöstetty ja tapettu hämärissä olosuhteissa, Eija Ranta kertoo.

”Tapot on naamioitu ryöstöiksi, mutta taustalla ovat hyvin todennäköisesti poliittiset syyt.”

Vuonna 2015 Kenia yritti lakkauttaa 959 järjestöä.

**KEHITYSMAISSA
PAIKALLISTEN
JÄRJESTÖJEN
KEINOT HANKKIA
KOTIMAISTA
RAHOITUSTA
OVAT HEIKOT,
JOTEN ILMAN
ULKOPUOLISTA
TUKEA NIIDEN
TOIMINTA
LAMAANTUU.**

Yksi järjestöistä oli maan ihmisoikeuskomissio, jonka työn estämistä vastustettiin laajasti. Lopulta järjestöjen lakkauttaminen epäonnistui.

Kenia kuitenkin poisti satoja kansalaisjärjestöjä rekisteristään, mikä vaikeutti niiden toimintaa.

VALTIO VAHVISTUU

Monessa kehitysmaassa valtion rooli on vahvistunut, mikä vaikuttaa kansalaisyhteiskunnan asemaan.

Latinalaisessa Amerikassa luonnonvaroja hallitaan entistä paremmin, mikä on lisännyt valtion tuloja. Niillä se voi rahoittaa peruspalveluita, kuten koulutusta ja terveydenhoitoa.

Aiemmin järjestöt vastasivat palveluiden tarjoamisesta.

Eija Ranta huomauttaa, että peruspalveluiden järjestäminen kuuluu valtiolle eikä järjestöille.

Monessa maassa kansalaisyhteiskunta on myös tietoisesti vahvistanut valtiota.

”Boliviassa järjestöt ovat kouluttaneet alkuperäiskansoja toimimaan ja vaikuttamaan yhteiskunnassa”, Ranta kertoo.

Ongelmallista on, jos valtion kasvava rooli vahvistaa itsevaltaista hallintomallia. Silloin hallitukset voivat ryhtyä suitsimaan kriittistä kansalaisyhteiskuntaa.

Ympäristöaktivisti Phyllis Omido (vas.) ja professori Simba Tirima kartoittavat maaperän lyijypitoisuutta akkusulattamon läheisyydessä Keniassa.

RAHAHANAT SULKEUTUVAT

Valtiot hankaloittavat kansalaisyhteiskunnan toimintaa rajoittamalla järjestöjen mahdollisuuksia vastaanottaa ulkomaista rahoitusta. Kehitysmaissa paikallisten järjestöjen keinot hankkia kotimaista rahoitusta ovat heikot, joten ilman ulkopuolista tukea niiden toiminta lamaantuu.

Etiopiassa maan hallitus rajoittaa valikoivasti ulkomaista rahoitusta saavien järjestöjen toimintaa. Varhaiskasvatusjärjestöt saavat toimia varsin vapaasti, kun taas ihmisoikeustyö on mahdotonta, jos järjestön rahoituksesta yli kymmenen prosenttia tulee ulkomailta.

”Monet etelän maat ottavat Etiopiasta mallia, miten rajoittaa kansalaisyhteiskunnan toimintaa”, Eija Ranta sanoo.

Rahoituksen rajoitukset eivät koske vain kehitysmaita. Myös Venäjä ja Unkari rajoittavat ulkomaista rahoitusta saavien järjestöjen toimintaa, huomauttaa asiantuntija Auli Starck Kehitysyeistyön kattojärjestöstä Kepasta.

”Pohjoismaisessa rahoitusmallissa järjestöt saavat päättää sängen itsenäisesti julkisen toiminta-avutuksensa käytöstä. Muualla maailmassa järjestöjen rahoitus sidotaan yhä useammin rajattuihin hankkeisiin, jolloin niiden on vaikea tehdä pitkäkestoista yhteiskunnallista vaikuttamistyötä.”

KIINAN VAIKUTUS KASVAA

Uudet kehitysrahoittajat muuttavat kansalaisyhteiskunnan asetelmia Afrikassa ja Aasiassa.

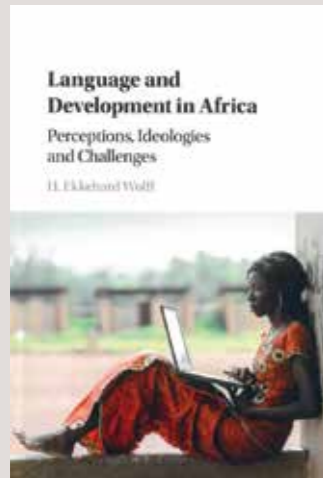
Aiemmin Kambodžan hallitus kuunteli kansainvälisiä rahoittajia, jotka onnistuivat estämään kansalaisyhteiskunnan toimintaa rajoittavan lain hyväksymisen.

Kun rahoittajat siirtyivät Myanmarin, Kiinan ja Vietnamin lisäksi tukeaan Kambodžalle. Ne eivät ole kiinnostuneita turvaamaan kansalaisyhteiskunnan toimintaa, joten Kambodžan hallitus hyväksyi järjestöjen toimintaa rajoittavan lain.

”Nyt pienimmätkin paikallisyhdistykset joutuvat rekisteröitymään ja ja raportoimaan toiminnastaan. Se tehostaa järjestöjen valvontaa ja mahdollistaa niiden lakkauttamisen”, Auli Starck kertoo.

Hän näkee myös myönteistä kehitystä kansalaisyhteiskuntien tilanteessa. Järjestöjen merkitys ja rooli mainitaan aiempaa useammassa kansainvälisessä sopimuksessa.

”Vaikka valtiot sitoutuvat paperilla turvaamaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset, niiden toimet osoittavat tällä hetkellä kuitenkin aivan muuta”, Starck toteaa. •

H. EKKEHARD WOLFF.
Language and Development in Africa: Perceptions, Ideologies and Challenges. Cambridge University Press, 2016.

PUOLIKIELISYYS SYRJÄYTTÄÄ

AFRIKASSA puhutaan paria tuhatta eri kieltä, mutta lapset käyvät koulua enimmäkseen englanniksi, ranskaksi tai portugaliiksi. Äidinkiellillä saatetaan leikkiä ja laulaa esikoulussa, mutta sen jälkeen opiskellaan entisten siirtomaaisäntien kielillä, joita eivät edes lasten opettajat aina hallitse.

Tuloksensa on laadutonta opetusta ja heikkoja oppimistuloksia, kirjoittaa sosiolingvistiikan professori **H. Ekkehard Wolff** kirjassaan *Language and Development in Africa*.

”Vieraiden kielten oppiminen edellyttää oman äidinkielen hallintaa”, hän muistuttaa.

Puolikielinen ja heikosti koulutettu afrikkalaisten enemmistö jää yhteiskuntiansa laitamille, kun taloudellinen ja poliittinen valtaa keskittyy pienelle eliitille, joka taitaa entisen siirtomaahallinnon kielen. Vain se kykenee kouluttautumaan maailman valtakielillä ja omaksumaan modernia tietoa ja teknologiaa.

Wolffin mielestä afrikkalaisten yhteiskuntien kestävä kehitys vaatii afrikkalaisten kiel-

ten käyttämistä kaikessa opetuksessa, myös yliopistoissa. Ei ole mitään tutkimuksessa todennettuja esteitä luoda, omaksua ja jakaa nykyaikaista tietoa ja teknologiaa afrikkalaisilla kielillä, professori huomauttaa.

”Afrikkalaisten ei pidä vain passiivisena vastaanottaa muiden tuottamaa tietoa vaan osallistua sen tuottamiseen tasaveroisesti muiden kanssa”, Wolff kirjoittaa.

Monet kielet ja kulttuurit ovat afrikkalaisille arkea. Jo nyt Itä-Afrikassa käytetään laajasti swahilia ja Nigeriassa alueellisia valtakielisiä hausaa, jorubaa ja iboa. Myös pienten kielten arvostaminen lisäisi yhteenkuuluvuutta yhteiskunnissa ja siten demokratiaa, Wolff toteaa.

Omakielinen koulutus vaatii poliittista tahtoa ja rahaa. Opetussuunnitelmat tulee uudistaa ja opettajille tarjota koulutusta. Tarvitaan myös tutkimusta ja kustannustointia. Monia afrikkalaisia kieliä puhutaan useissa valtioissa, jolloin kaikki hyötyvät yhteistyöstä, Wolff uskoo.

SISÄLTÄ MUSTA, PÄÄLTÄ VALKOINEN

MEMORY on tuomittu kuolemaan valkoisen professorin murhasta. Hän odottaa teloitustaan zimbabwelaisessa vankilassa ja kirjoittaa elämästään amerikkalaiselle toimittajalle. Hän toivoo, että ulkomaalaisen naisen vaikutusvalta auttaisi muuntamaan rangaistuksen elinkautiseksi ja säästäisi hänen henkensä.

Muistoissaan Memory palaa lapsuuteensa mustan perheen albiinotyttärenä. Arki on köyhää eikä kovin onnellista. Sisaruksia menehtyy oudoissa oloissa, ja äiti etsii lohtua lukuisista kristinuskon lahkoista. Isä elättää perheen joten kuten.

Kaikki muuttuu, kun vanhemmat luovuttavat seitsemänvuotiaan Memoryn varakkaalle valkoiselle professorille. Miehen luona hän oppii luke-

maan ja hakemaan turvaa kirjojen maailmasta. Se on tarpeen, sillä Memory elää mustan ja valkoisen Afrikan välitilassa, ”sisältä mustana mutta päältä valkoisena”.

Kirjoittaminen oman vankilasellin rauhassa selkeyttää Memoryn ajatuksia mutta myös hämmentää. Hän ei tiedä, mitä oikeasti on tapahtunut. Onko hän todella murhannut valkoisen professorin? Voiko muistiin luottaa? Ja mistä elämässä ylipäätään on kyse: sattumasta vai johdatuksesta?

Lopulta Memorylle ovat totta vain vankilan karu arki ja epätietoisuus tulevasta.

PETINA GAPPAN.
Muistojen kirja. Tammi, 2017.

HEIDI BRANDENBURG & MATHEW ORZEL.
When Two Worlds Collide. 2016. Maailma kylässä -festivaali/Kino Caisa, Helsinki. 28.5.2017 klo 16.00–17.45.

HENNING MELBER
(toim.). The Rise of Africa's Middle Class. Myths, Realities and Critical Engagements. ZedBooks, 2016.

KESKILUOKKA EI PELASTA AFRIKKA

JOUKKO asiantuntijoita, poliitikkoja ja kansalaisia keskusteli Afrikan keskiluokasta ja sen kasvavasta ostovoimasta kesäkuussa 2013 Ghanan pääkaupungissa Accrassa.

Maailmanpankin edustaja esitti, että keskiluokkaan kuuluisivat kaikki, jotka kuluttavat kahdesta kahteenkymmeneen Yhdysvaltain dollaria päivässä. Määritelmän mukaan lähes puolet ghanalaisista olisi tuolloin ollut keskiluokkaisia ja kaikista afrikkalaisista joka kolmas.

Ostokeskukseen kokoontunut yleisö ei määritelmää hyväksynyt. Se huomautti, että lääkärit, virkamiehet ja yrittäjät voivat hyvinkin ansaita ja kuluttaa parikymmentä dollaria päivässä, mutta summalla ei kouluteta lapsia, tankata autoa eikä kerrytetä säästöjä.

”Jos kykenee hankkimaan kahden makuuhuoneen asunnon Accrasta, voi ehkä ajatella olevansa matkalla kohti keskiluokkaa”, eräs kiinteistönvälittäjä totesi.

ALKUPERÄISKANSAN MAILLA

VUONNA 2007 Perun presidentti Alan García kutsuu yhdysvaltalaiset sijoittajat hyödyntämään maansa laajoja öljy-, kaasu- ja mineraalivaroja. Hän toivoo pikaista talouskasvua ja kiirehtii lakeja, jotka mahdollistavat ulkomaalaisten maakaupat alkuperäiskansojen mailla Amazonasissa.

Alkuperäiskansojen johtaja **Alberto Pizango** ilmoittaa, että heidän maansa ei ole myytävänä. Jo nyt Amazonasin alueen ihmiset elävät öljyliejun ja ympäristömyrkyjen saastuttamassa ympäristössä. Eläimet kuolevat ja ihmiset sairastuvat.

Perun lainsäädännön mukaan maiden myyminen ei olisi edes mahdollista ilman, että asiasta neuvoteltaisiin alkuperäiskansojen kanssa.

Kesäkuussa 2009 Perun hallituksen ja alkuperäiskansojen neuvottelut epäonnistuvat. Tilanne kärjistyy, kun alkuperäisasukkaat saartavat kaksi öljyntuotantolaitosta. Hallitus julistaa poikkeustilan neljään Amzonasin piirikuntaan, eikä väkivallalta enää välttyä.

Dokumentti seuraa Pizangoa alkuperäiskansansa johtajana konfliktin edetessä. Laaja uutisaineisto ja haastattelut valottavat myös Perun presidentin ja hallituksen näkökulmaa.

NETTI AINA MUKANA

Yhä useamman afrikkalaisen taskussa on älypuhelin ja siinä nettiyhteys. Puhelimella luetaan uutisia, haetaan työtä ja varoitetaan liikenne-ruuhkista.

TEKSTI PIA LAINE KUVA PANOS/SVEN TORFINN

Afrikassa on asukkaita 1,2 miljardia ja matkapuhelinliittymiäkin liki miljardi.

Monen taskussa kulkee kuitenkin useampi kuin yksi puhelin. Siksi ei tiedetä tarkkaan, kuinka suurella osalla mantereiden asukkaista on oma puhelin.

Se tiedetään, että yhä useamman afrikkalaisen taskussa on älypuhelin ja siinä nettiyhteys. Monissa Afrikan maissa jopa 90 prosenttia verkkoliikenteestä kulkee älypuhelimien välityksellä.

Verkottuneimpia maita ovat Nigeria, Kenia ja Etelä-Afrikka, jossa yli puolet asukkaista käyttää internetiä. Sosiaalista mediaa käyttää lähes joka neljäs eteläafrikkalainen.

Eritreassa sitä vastoin verkkoyhteys on vain alle prosentilla väestöstä. Myös sosiaalisen median

käyttö on yhtä olematonta kuin Pohjois-Koreassa. Molemmat valtiot valvovat ankarasti kaikenlaista mediaa.

Edullisilla älypuhelimilla myös köyhimmät voivat hyödyntää nettiä. Parin vuoden takaisessa kyselytutkimuksessa ghanalaiset, ugandalaiset ja kenialaiset nuoret pitivät uutisia verkon tärkeimpänä antina.

”Kylässämme oli vain yksi televisio. Siksi piti mennä naapuriin, jotta sai tietää, mitä maassa tapahtuu. Puhelimella löytää uutisia missä ja milloin vain”, kertoi 19-vuotias kenialainen Aaron Digital Lives -tutkimuksen haastattelijoille.

Datansiirto on kallista, mikä rajoittaa vähävaraisten nuorten internetin käyttöä. Siksi he hyödyntävät mielellään kahviloiden ilmaisia langattomia verkkoyhteyksiä.

TYÖTÄ JA POLITIIKKAA

Sosiaalisen median palveluista suosituin on yhteisöpalvelu Facebook. Pikaviestinpalvelu WhatsAppin ryhmissä jaetaan uutisia, ja osalle afrikkalaisnuorista videopalvelu YouTube on yhtä kuin internet.

Afrikan sosiaalisen median kanavat ovat kansainvälisiä mutta sisältö usein kotimaista. Uutisten lisäksi kiinnostavat musiikki, videot ja pelit.

Köyhät kaupunkilaiset käyttävät puhelintaan myös työnhakuun. Työpaikoista vihjataan etenkin WhatsAppissa.

Omaa työkokemusta markkinoidaan esimerkiksi valokuvilla. Rakennusmies voi pyytää työmaalla kaveria ottamaan kuvan, joka todistaa osaamisesta ja työhistoriasta.

”Facebookissa kannattaa julkaista itsestään kuva työn touhussa, jotta mahdolliset työnantajat näkevät, mitä osaa”, kertoo ravintolan sisäänheitäjänä työskentelevä Geoffrey Digital Lives -kyselytutkimuksessa.

Mikroblogipalvelu Twitter on Afrikassa erityisen poliittinen.

Vuosi sitten tehdyssä tutkimuksessa joka kymmenes Afrikkaan paikkannetuista 1,6 miljardista tviitistä käsiteli politiikkaa tai politiikkoja. Yhdysvalloissa ja Britanniassa politiikka mainittiin vain muutamassa prosentissa viesteistä.

Sosiaalisen median voima huolestuttaa afrikkalaisia vallanpitäjiä. Esimerkiksi Gambiassa yhteys sosiaaliseen median katkaistiin viime joulukuussa ennen presidentinvaaleja. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Osa Kenian pääkaupungissa Nairobissa liikennöivistä pikkubusseista tarjoaa matkustajilleen ilmaisen langattoman verkkoyhteyden.

AFRIKAN TÄHDET

AFRIKAN kirkkaimilla tähdillä on sosiaalisessa mediassa miljoonia seuraajia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa syntyneellä nigerialaismuusikolla **Davidolla** on Twitterissä yli kaksi miljoonaa ja kuvanjakopalvelu Instagramissa liki neljä miljoonaa seuraajaa.

”Oon just matkalla Big Brother -taloon...”, Davido tviittaa.

Heti perään hän jakaa faninsa hehkutuksen: ”BBNaijan stage on tänä iltana liekeissä, koska Davido!”

Nigeriassa on Davidon lisäksi pieni joukko muita julkisuuden henkilöitä, joilla on yli kolme miljoonaa seuraajaa. Kaikki ovat viihteen ammattilaisia, näyttelijöitä ja muusikoita.

YouTube tarjoaa myös paikallisväriä.

Esimerkiksi Ugandan seuratuimmalla YouTube-kanavalla stand up -koomikko **Kansiime Anne** julkaisee omia videoita. Suurten lavojen sijaan niissä liikutaan arkisissa paikoissa, kuten kotona, kadulla ja kampaajalla.

Davido

PRESSPLAY/360

RUUHKA PUHELIMESSA

NELJÄ VIIDESTÄ kenialaisesta omistaa matkapuhelimen. Liki puolella heistä se on älypuhelin. Sosiaalista mediaa käyttää 14 prosenttia kenialaisista.

Sosiaalisesta mediasta on hyötyä pääkaupungissa Nairobissa. Yli kolmen miljoonan asukkaan suurkaupungissa luova liikennekäyttäytyminen ja kasvava automäärä tekevät ruuhkista painajaismaisia.

Yksi Kenian suosituimmista Twitter-tileistä onkin @KenyanTraffic, joka uutisoi Nairobin liikenteestä reaaliaikaisesti.

Ruuhka-aikaan päivityksiä ilmestyy minuutin

aikana useita: ”Jogo Road on ollut jumissa jo 45 minuuttia. Sairas ruuhka Kabanasisissa. Joku älyvapaa poliitikko kampanjoi Thika Roadilla, jumittaa liikennettä KCA:n lähellä.”

Autoilijat lähettävät myös kuvia ruuhkista ja onnettomuuksista. Vaaroistakin varoitetaan: ”Puhelinvarkaita linjalla 11, liikkuvat isoissa porukoissa. Kannattaa varoa!”

Viesteissä ei vain valiteta. Joku vihjaa hyvin vetävästä tiestä, ja joskus kuskia kiitetään oikein valitusta ajolinjasta risteyksessä – ja muistetaan mainita myös hänen autonsa rekisterinumero.

TEKSTI TIINA KIRKAS
KUVA LEHTIKUVA / REUTERS

KOULUSSA KONFLIKTIN KESKELLÄ

Palestiinalainen opettaja Hanan al-Hroub ohjaa lapsia ratkaisemaan arjen ongelmia ilman väkivaltaa. Suomi on tukenut palestiinalais-hallinnon opetussektoria jo 20 vuotta.

Hanan al-Hroub selaa valokuvia puhelimensa näytöllä ja osoittaa poikaa, joka piirtää valkoiselle paperille ympyrää. Ilme on keskittynyt, olemus rento.

”Näetkö, kuinka hän hymyilee?” al-Hroub kysyy.

Hanan al-Hroub, 44, opettaa seitsemänvuotiaita lapsia Samiha Khalilin peruskoulussa al-Birehissa Ramallahin lähellä. Hän on rakentanut kierrätysaineksilla luokkahuoneestaan värikylläisen tilan, jossa lapset saavat hetken elää lapsen elämää: piirtää, askarrella, pyörittää hulavannetta – nauraa.

”Opettajan tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuus iloita, toivoa ja unelmoida”, al-Hroub sanoo.

Israelin miehittämällä palestiinalaisalueilla lapset todistavat lähes päivittäin väkivaltaa tai ainakin aistivat vanhempiensa huolen huomisesta. Siksi he tarvitsevat tukea ja mallia, kuinka ratkaista arjen pulmia ilman väkivaltaa.

Al-Hroub tukeutuu opetuksessaan lapselle luontaiseen leikkiin. Hän hyödyntää pelejä ja leikkejä, jotka innostavat oppimaan mutta myös pohtimaan moraalisia ja eettisiä kysymyksiä. Ajatuksena on vahvistaa myönteistä käytöstä, kuten yhteistyötä.

”On tärkeää, että lapset oppivat luotamaan ja kunnioittamaan toisiaan.

Samalla on muistettava, että he ovat yksilöitä omine erityistarpeineen”, al-Hroub sanoo.

PITKÄJÄNTEISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Suomi on tukenut palestiinalaislasten koulutusta jo 20 vuotta. Yhteistyön lähtökohta on, että koulutus vahvistaa rauhaa, tasa-arvoa ja demokratiaa.

Yhteistyö alkoi vuonna 1997. Kahdenvälisen hankkeiden tavoite oli opetusalan ja opetuksen kehittäminen. Suomen tuella on parannettu esimerkiksi opetuksen suunnittelua ja arviointia.

Vuodesta 2010 lähtien Suomi on ohjannut tukensa palestiinalaishallinnon opetusministeriön kehitysbudjettiin. Varoilla on rakennettu kouluja, koulutettu opettajia, parannettu opetushallintoa ja järjestetty oppilaille monipuolista toimintaa.

Suomen lisäksi palestiinalaisalueiden opetussektoria rahoittavat Saksa, Belgia, Norja ja Irlanti.

Yhteistyön edellytykset ovat hyvät, sillä palestiinalaiset arvostavat koulutusta. Tytöt ja pojat käyvät tasavertaisesti koulua, ja aikuistakin lähes kaikki osaavat lukea ja kirjoittaa. Palestiinalaiset opetusalan viranomaiset ovat kysytyjä asiantuntijoita muissa arabimaissa.

Perusopetuksen lisäksi Suomi tukee palestiinalaislasten varhaiskasvatusta yhdessä YK:n lastenjärjestön Unicefin kanssa.

Palestiinalainen tyttö koulumatkalla huhtikuussa 2017. Taustalla Ramallahin ja Jerusalemin välinen Kalandian tarkastusasema.

Suomi myös rahoittaa YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestöä UNRWAA, joka tarjoaa palestiinalaislapsille opetusta ja terveydenhoitoa Gazassa, Länsirannalla, Jordaniassa, Libanonissa ja Syyriassa. •

Hanan al-Hroub valittiin viime vuonna maailman parhaaksi opettajaksi (The Global Teacher Prize). Hän vieraili ulkoministeriön kutsumana Helsingissä opetusalan koulutustapahtumassa Educassa tammikuussa 2017.

20 VUOTTA KOULUTUSYHTEISTYÖTÄ PALESTIINALAISALUEILLA

- Vuodesta 1997 lähtien Suomi on rahoittanut palestiinalaishallinnon opetussektoria 25 miljoonalla eurolla.
- Vuosina 2017–2019 tuki on yhdeksän miljoonaa euroa.
- Suomi tukee vuosittain YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestöä UNRWAA 4,5 miljoonalla eurolla.

NICARAGUASSA JÄRJESTÖT KANSALAISTEN PUOLELLA

NICARAGUASSA kansalaisyhteiskunta juhli lokakuussa 2015, kun maan hallitus perui kanadalaisen kulta-kaivosyhtiön kaivosluvan Rancho Granden kunnassa. Päätös oli useiden kansalaisjärjestöjen vuosien työn tulosta.

Paikallisten ihmisten mielestä kultakaivoksen voitot siirtyivät ulkomaalaisille yhtiöille, kun taas ympäristötuhot, terveysongelmat ja sosiaaliset haitat jäivät paikallisyhteisöjen hoidettaviksi.

Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen yhdistymis-, kokoontumis- ja ilmaisuvapauksia rajoitettiin 109 maassa vuonna 2015, kertoo kansalaisyhteiskuntien tilaa seuraava CIVICUS-järjestö.

Kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepa ja muut suomalaiset järjestöt tukevat kansalaisjärjestöjä kehitysmaissa, jotta ne voivat vaikuttaa maansa kehitykseen. Kepan tuella paikalliset järjestöt ovat esimerkiksi osallistuneet kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin ja saaneet koulutusta luonnonvarojen kestävään käyttöön.

YHÄ USEAMPI ÄITI JÄÄ HENKIIN

JOKA TOINEN minuutti jossain kehitysmaassa äiti kuolee raskauden tai synnytyksen aiheuttamiin ongelmiin. Päivässä äitejä kuolee keskimäärin 830, joista lähes kaikki kehitysmaissa.

Äitikuolleisuus on maailmassa yhä suuri etenkin konfliktimaissa. Esimerkiksi Nigeriassa kuoli 800 naista jokaista 100 000 synnytystä kohden vuonna 2015.

Hyvä uutinen on, että äitikuolleisuus on vähentynyt 45 prosenttia vuosina 1990–2015. Se on lisääntyneiden terveyspalveluiden, kuten neuvoloiden, ansiota. Yhä useampaa synnytystä avustaa myös koulutettu terveystyöntekijä.

Äitikuolleisuuden vähentäminen oli yksi YK:n vuosituhtavoitteilta. Suomi on edistänyt tavoitteen toteutumista rahoittamalla Maailmanpankin rahastoa IDAa, joka tukee kaikkein köyhimpiä valtioita.

Suomi tukee myös YK:n tasa-arvojärjestön UN Womenin ja väestörahoituksen UNFPAn äititerveystyötä.

↳ Lue lisää tuloksia kehityslehti.fi/100-kehitystulosta

100 Kehitystulosta

Satavuotiaan Suomen kunniaksi Kehitys-Utveckling-lehden verkkosivuilla julkaistaan sata kehitystulosta vuoden 2017 aikana.

Suomi on tukenut miin-raivausta Afganistanissa vuodesta 1991.

HALO TRUST/JUHO HILLVIRTA

569 HEHTAARIA MIINATONTA MAATA

NELJÄ VIIDESTÄ maailman miinauhrista on siviilejä. Heistä kaksi viidestä on lapsia. Kaikkiaan miinat ja räjähteet aiheuttavat vaaraa 64 maassa.

Afganistan on yksi miinoitetuimmista maista maailmassa. Sen miinoitetusta maa-alasta on raivattu jo 80 prosenttia. Miinauhrien määrä kuitenkin kasvaa, koska aseellinen konflikti jatkuu ja omatekoisten räjähteiden käyttö lisääntyy.

Suomi on tukenut miinaraivausta Afganistanissa vuodesta 1991. Vuosina 2008–2015 kansalaisjärjestö HALO Trust raivasi Suomen tuella 569 hehtaaria maata hyötykäyttöön laitumiksi, pelloiksi, teiksi ja asuttavaksi. Samalla tuhottiin 8 179 jalkaväkimiinaa, yli 52 000 ammusta ja yli 3 000 luotia.

Vuosina 2016–2020 Suomi tukee humanitaarista miinatoimintaa Afganistanissa, Irakissa, Syyriassa, Somaliassa ja Ukrainassa. Miinaraivausten ohella ihmisille tarjotaan tietoa miinojen vaaroista ja oppia miinatyöstä sekä uhreille kuntoutusta.

”Keniassa ymmärsin, mitä eriarvoisuus on”

Salla Eilola oppi apulaisasiantuntijana, kuinka tärkeää on tuntee olevansa arvostettu.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVA TIMO JAKONEN

”Olin aivan innoissani, kun pääsin nuoremaksi tutkijaksi peltometsäviljelyn tutkimuskeskukseen ICRAF:iin Keniaan. Saisin työskennellä kansainvälisten tutkijoiden kanssa ja verkostoituisin. Voisin saada työpaikan tutkimuskeskuksesta ja jäädä kansainväliselle uralle.

Toisin kävi. Keniassa koin, mitä eriarvoisuus on. Tutkin paikallisten luonnonvarojen hallintaa.

Työskentelin yksin ja sain päättää pitkälti itse, mitä tekisin. Silti tunsin, että minua ei arvostettu. En saanut ohjausta. En päässyt tutkimusryhmiin enkä mukaan projektien suunnitteluun.

Myöhemmin ymmärsin, että kyse ei ole minusta vaan hierarkioista.

Työpaikallani oli tutkijoita ulkomailta ja Keniasta. Tunsin, että olen apulaisasiantuntijana selvästi alemmalla tasolla kuin muut tutkijat ulkomailta ja ulkomaalaisena ylemmällä tasolla kuin kenialaiset tutkijat. He saivat paljon vähemmän palkkaa kuin minä, vaikka ovat yhtä koulutettuja. Heidän täytyi tietää palkkaeroista, mutta jos he olivat kateellisia, he peittivät sen hyvin. Ehkä he ovat turtuneet. Valkoiset ihmiset ovat etuoikeutettuja, mikä on perua siirtomaahallinnon ajalta.

Eriarvoisuus on silmiinpistävä, ja siksi ystäväystyminen kenialaisten kanssa oli vaikeaa. Vasta kun tutustuin yhteen kenialaiseen työkaveriin, sain muitakin paikallisia ystäviä.

Kenia avasi silmäni. Päätin, että pyrin rikkomaan kaikenlaista hierarkisuutta. Sen voi tehdä omalla asenteellaan ja käytöksellään. Jos minusta esimerkiksi tulee esimies, haluan luoda tasavertaisen työyhteisön, jossa jokainen kokee olevansa arvostettu.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

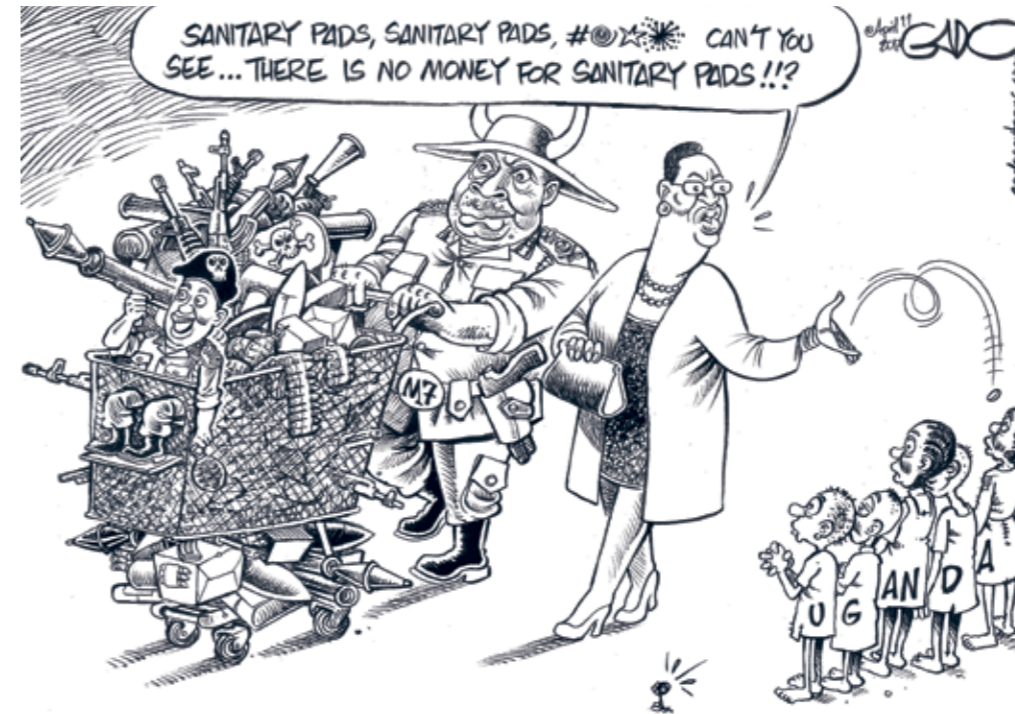
SALLA EILOLA

IKÄ: 31

KOULUTUS: Filosofian maisteri Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitokselta vuonna 2012

TYÖSKENTELI: Apulaisasiantuntijana Kansainvälisessä peltometsäviljelyn tutkimuskeskuksessa World Agroforestry Centressä (ICRAF) Kenian pääkaupungissa Nairobissa vuosina 2013–2016

JATKAA TYÖHÖN: Aloitti tohtorikoulutettavana Turun yliopistossa. Väitöskirja käsittelee osallistavaa maankäytön suunnittelua Tansaniassa

Pärjätkööt ilman terveystiteitä!

UGANDAN PRESIDENTTI Yoweri Museveni työntää aseilla ja ammuksilla lastattua ostoskärkyä tansanialaisen piirtäjän **Godfrey Mwampembwan** eli Gadon kuvassa. Musevenin vieressä hänen puolisonsa **Janet** kiivailee vakavanoloiselle tyttörivistölle.

”Terveystiteitä, mitä hemmetin terveystiteitä? Ettekö te näe, ettei terveystiteisiin ole rahaa?”

Vuoden 2016 vaalikampanjassaan Museveni lupasivat tarjota ilmaiset terveystiteet kaikille Ugandan köyhille tytöille. He olivat oivaltaneet, että ilman kuukautissuojia tyttöjen koulunkäynti saattaa olla hankalaa tai loppua kokonaan.

Viime tammikuussa opetusministerinä toimiva Janet Museveni kuitenkin ilmoitti,

että hallituksella ei ole varaa myöntää luvattua yli neljää miljoonaa euroa terveystiteiden hankintaan. Hän valitteli valtion kireää taloustilannetta.

Lupauksen pettämisestä kehkeytyi kiivas kansalaiskeskustelu. Esimerkiksi yliopistotutkija ja kansalaisaktivisti **Stella Nyanzi** suomi kovin sanoin ”maan äidiksi” kutsuttua Janetia yhteisöpalvelu Facebookissa.

”Millainen äiti sallii tyttärensä jäädä pois koulusta vain siksi, että he ovat liian köyhiä hankkimaan terveystiteitä?” hän kysyi.

Hallitus ei myöntynyt antamaan rahaa kuukautissuojiin mutta poisti niiltä arvonsäveron. •

TIINA KIRKAS

kehitys
utveckling

JULKAISIJA
Ulkoasianministeriö
Viestintäosasto
Kehitysviestintä
PL 481, 00023 Valtioneuvosto

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Puhelimitse tiistaisin ja
torstaisin klo 9–11/Lönnberg
040 536 9001.

TOIMITUSNEUVOSTO
AD Teemu Heinilehto
toimittaja Janne Hopsu
asiantuntija Lydyia Kilpi
apulaisosastopäällikkö
Kristiina Kuvaja-Xanthopoulos
osastopäällikkö Jouni Mölsä (pj.)
toiminnanjohtaja Salla Nazarenko
professori Anja Nygren
professori Jukka Pirttilä
osastopäällikkö Satu Santala
toimittaja Jyrki Saarikoski
toimittaja Sami Sillanpää
toimittaja Aishi Zidan

PÄÄTOIMITTAJA
Minttu-Maaria Partanen
0295 351 958
minttu-maaria.partanen@formin.fi

TOIMITUSSIHTEERI
Tiina Kirkas

ULKOASU Sissu Muhujärvi

PAINATUS Lönnberg, Helsinki

ISSN 0787-0418

Lehden sisältöä lainattaessa
on lähde mainittava. Artikkelit
edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa
ilmestyvä Kehitys-Utveckling
on tilaajille maksuton.

Kehitys-Utveckling 3.2017
ilmestyy syyskuussa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

4041 0017
Painotuote

Mitä kehitysyhteistyöllä on saatu aikaan?

Maailma kylässä -festivaalilla Helsingissä 27.–28. toukokuuta voit tutustua kehitysyhteistyön tuloksiin. Ulkoministeriön teltassa näet, miten kehitysyhteistyöllä on parannettu tyttöjen ja naisten asemaa.

Lisää tuloksia: kehityslehti.fi/100-kehitystulosta. Testaa tietosi: kehityslehti.fi/suomi100-peli

Lauantaina 27.5.

12.15–13.00 Mekong-lava, Rautatientori

Paneelikeskustelu: Tytöt esiin! Tasa-arvo ja Agenda 2030

Suomen kehityspolitiikan tärkein tavoite on vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja asemaa. Miten edistystä voi mitata? Miksi juuri tyttöjen oikeuksia kannattaa parantaa?

Lauantaina 27.5.

13.20–14.00 Taiga-lava, Lavaklubi

Tietovisa maailmasta – ministeri vastaan nuoret!

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen kohtaa helsinkiläisen Resson lukion joukkueen. Ketkä osaavat vastata oikein kehitysyhteistyön ja globaalien kehityksen kysymyksiin?